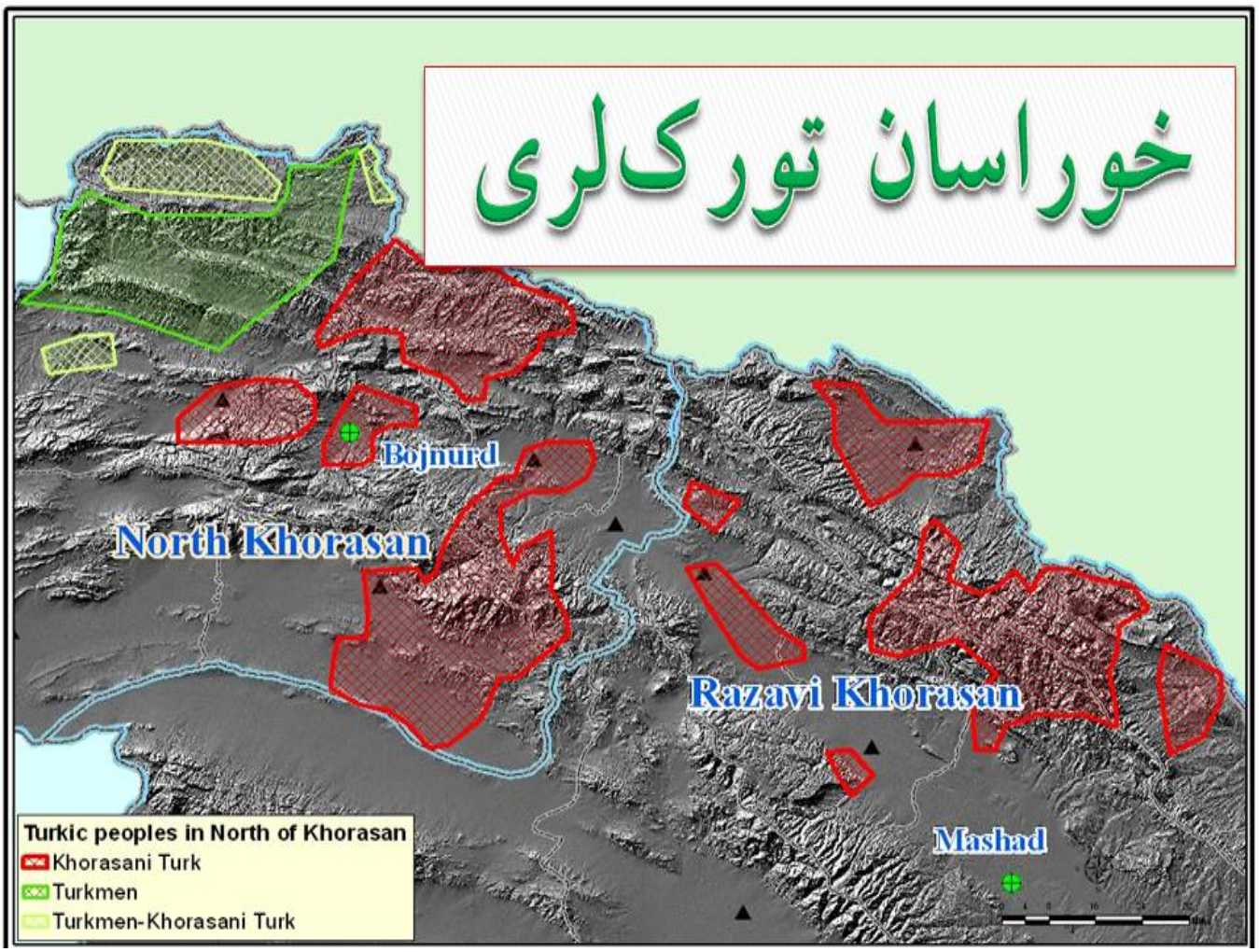

توپلایان: بیر تورک

یایرام آیی ۱۳۹۱

۲۰۱۲

گیریش

تورک خالق‌لاری ایرانین اوچ بوجاغیندا یاشاماق‌دادیرلار. گونئی آزربایجان، قاشقای یورد و آفشار یوردلا تورکمن چولو بو اوچ بوجاق‌دیرلار. ایران‌دا تورک‌لرین علئیهینه اولدوغو سیاست اساسیندا، تورک‌لرین یاشاییش یئرلری، تاریخی، کولتورو، عادت عنعنه‌سی و... تانیتماسی یولونوندا موستقیل علمی ریشته‌لر، بیلیم‌یوردلاردا یاییلان درگی‌لر و آراشدیرما مرکزلری یوخدور. اولان یازی‌لاردا عومن تحریفات‌لا دولودور. تکجه موستقیل شخص‌لر بو باره‌ده بعضی ایش‌لر گورمه‌یه جهد گوستریب‌لر. اونلاردان دا رسمی صورت‌ده حیمات اولونمایيب و بعضی حال‌لاردادا تضییق‌لره معروض قالیب‌لار.

بئله بیر دوروم‌دا بو ایش‌لرین هامیسی مساله‌یه دوشونن اینسان‌لار بوینونا دوشور. بو یازی‌دا همین باخیش‌دان حاضیرلانیب. ایلک اونجه خوراسان تورک‌لری باره‌سینده یاییلان یئنی بیر کیتاب موعرریفی اولونوب اوندان سونرا موختلیف کیتاب‌لاردان، درگی‌لردن و گوزاریش‌لردن خوراسان تورک‌لری باره‌سینده چئشیدلی یازی‌لار توپلانیب‌دیر.

بللی‌دیر کی بو یازی‌لار تکجه بیر "توپلانتی" حیساب اولونور و اوندان باشقا بیر شئی ایددیعاسی یوخدور. آرزو ائدیرم کی بیزیم هامیمیز الیمیزده اولان ده‌یه‌رلی یازی‌لاری و دوشونجه‌لری قلمه گتیریب توپلوم‌لا پایلاشاق.

بیر تورک-یاز فصلی ۱۳۹۱

یازی‌لار فایدالانماق اوچون، اصلی قایناغی (منبعی) گوسترمک کیفایت ائدر.

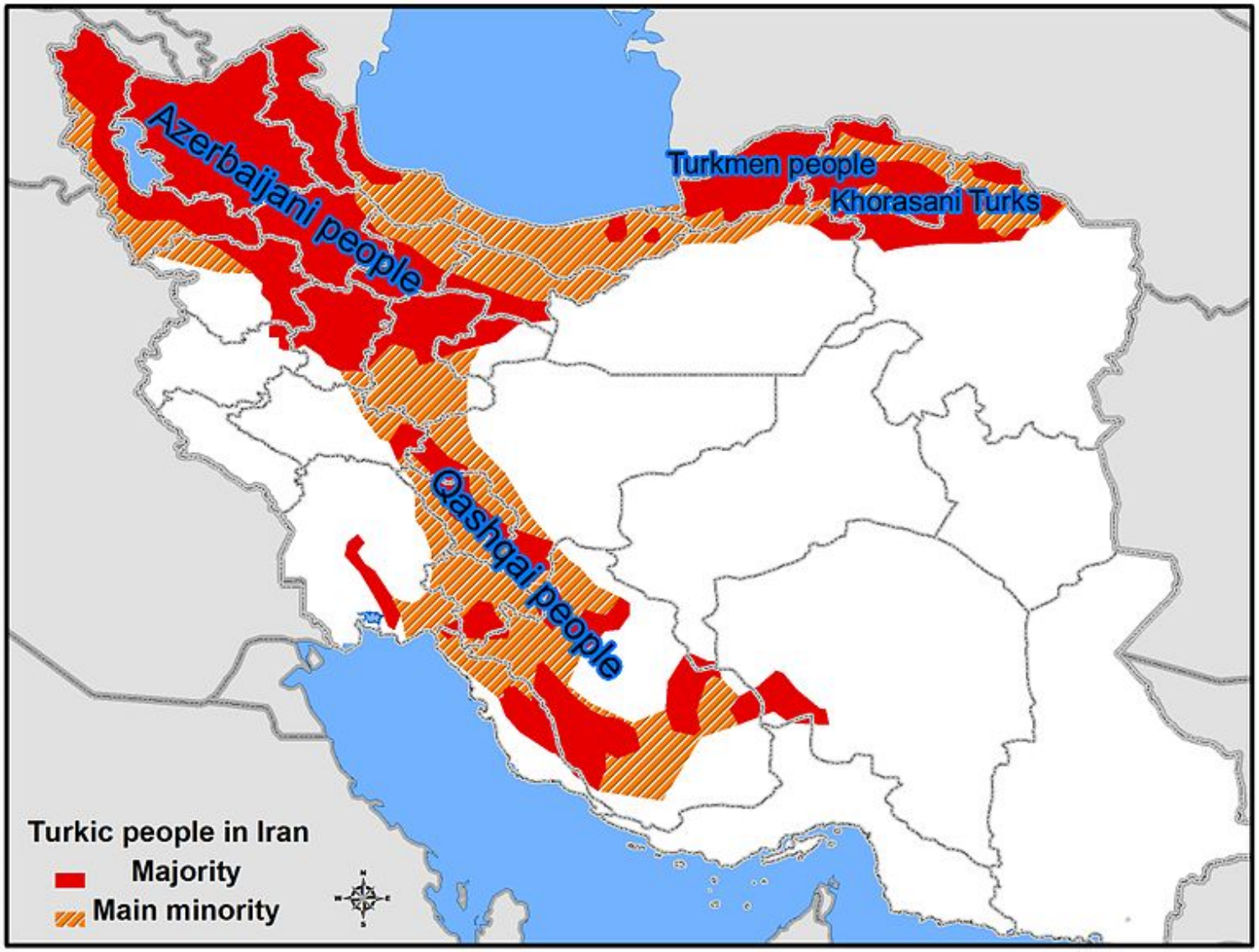
Azerbaijani people
Turkmen people
Khorasani Turks
Qashqai people
Turkic people in Iran
Majority
Main minority

Contents

معرفی کتاب: آشنایی با زبان ترکی خراسانی Xurasan Türkü Dili Tanışlığı ٥
خوراسان تورک‌لری آزویکی‌ده + نقشه ٩
[redaktə] دیل‌لری ٩
[redaktə] خوراسان تورک‌لری‌نین ائل‌لری ١٠
[redaktə] مذهب لری ١٠
[redaktə] خوراسان تورک‌لری و ایران‌دا اولان شوونیستی دوشونجه‌لر ١٠
[redaktə] قایناق ١٠
نقشه پراکندگی زبانها در روستاهای شمال خراسان – دکتر پاپلی یزدی + نقشه ١٢
کتیبه نادرشاه افشار به زبان تورکی در منطقه خراسان + عکس ٢٠
تورک های شمال خراسان و تفاوت‌های فرهنگی آنها با کردها و فارس‌ها ٢٤
تورک‌های خراسان ساکن در شهرستان کلات نادری + نقشه ٢٨
اقوام کوچ نشین = کرد ٣٠
تاریخچه سکونت تورک‌ها و کوردها در شمال خراسان ٣١
معماری ترکی و ترکمنی در روستاهای شمال خراسان ٣٤
برج و باروی نادری ٣٩
قصر خورشید ٤٠
لوله آب قره سو ٤٢
حاج قربان سلیمانی (حاجی قوربان سولئیمانی بویوک تورک موسیقی چی) ٤٣
معرفی روستاهای تورک نشین خراسان – روستای اینچه سفلی ٥١
معرفی روستاهای تورک نشین خراسان –روستای ژرف ٥٤
معرفی روستاهای تورک نشین خراسان –روستای تنگه ترکمن ٦٢

معرفی کتاب: آشنایی با زبان ترکی خراسانی Xurasan Türkü Dili Tanışlığı

« نظری وجود ندارد نویسنده راحله یگانه فروردین ۱۳۹۱ ۹

انتشار اولین کتاب در زمینه "زبان ترکی خراسانی"

به قلم همکار محترم جناب آقای جلال قلی زاده مزرجی

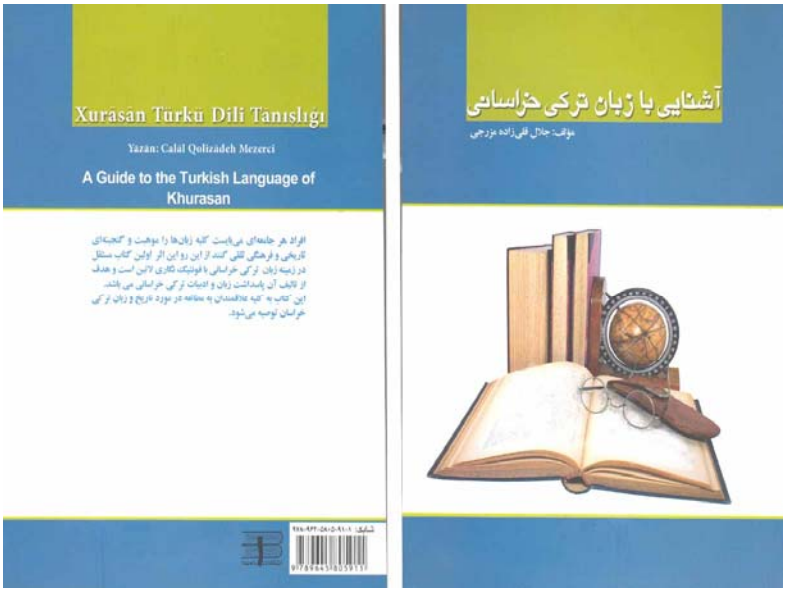

عنوان کتاب: آشنایی با زبان ترکی خراسانی Xurasan Türkü Dili Tanışlığı

مؤلف: جلال قلی زاده مزرجی Calal Qolizadeh Mezerci

محل نشر: مشهد

ناشر: دامینه

تعداد صفحات: ۳۲۸صفحه/ چاپ اول/ زمستان ۱۳۹۰

افراد هر جامعه ای می بایست کلیه زبان ها را موهبت و گنجینه ای تاریخی و فرهنگی تلقی کنند از این روکتاب آشنایی با زبان ترکی خراسانی اولین کتاب مستقل در زمینه زبان ترکی خراسانی با هدف پاسداشت از این زبان به قلم جلال قلی زاده مزرجی در بهمن ماه ۱۳۹۰ منتشرشده است.

دسترسی نویسنده به منابع مختلف و علاقه به پژوهش موجب شده است تا وی نخستین کتاب در ارتباط با زبان ترکی خراسانی را تالیف نماید.

مؤلف کتاب علت نگارش این کتاب را چنین بیان می کند:

"با توجه به ترک زبان بودن بنده و علاقه به این زبان ازهمان دوران نوجوانی و مهمتر از همه ادامه تحصیل دانشگاهی در تهران که باعث یادگیری کامل زبان ترکی آذری و ترکی استانبولی شد همیشه آرزو داشتم تا در ارتباط با زبان ترکی خراسان که از نظر گروه بندی زبان ترکی، جزو ترکی آذری محسوب میشود کتابی نوشته شود؛ با توجه به اینکه مردمان شمال خراسان بیشتر از اقوام ترک، کرد و بعضاً نیز فارس هستند و زبانهای ترکی و کردی همچون فارسی در بین همه مردم این منطقه رایج است امید است با توجه به اینکه تا بحال در زمینه شناسایی و آموزش زبان ترکی خراسان چنین کتابی وجود نداشته است این کتاب بتواند در شناسایی ،آموزش و یادگیری هر چه بهتر زبان ترکی خراسانی مفید واقع شود".

مشخصات محتوایی کتاب:

این کتاب؛ شامل ۶ بخش ۲۵ فصلی و بطور کلی در ۳ قسمت عمده:

۱ -مختصری از تاریخ کلی اقوام ترک و زبان ترکی در: جهان، ایران و خراسان.

۲ -دستور زبان ترکی خراسان

۳ -واژه نامه(لغات)، مصادر(افعال مصدری) و ضرب المثلهای رایج؛ که در این زمینه به بیش از ۲۵۰۰ لغت و فعل رایج در زبان ترکی با معانی دقیق به فارسی اشاره شده است

توجه: با هدف مطالعه و یادگیری سریع و بهتر،کلیه مطالب ترکی کتاب طبق قوانین بین المللی زبان ترکی (آذری- استانبولی) با الفبای لاتین فونتیک نگاری شده است.

Email: Qolizadehmezerji@yahoo.com

Tanrı Adı

Birimci Yayinlama (İlk Kitap) Hurasan Türkçe Dili Ve Dilbilgisı

Kitabin Adı : Xurasan Türkü Dili Tanışlığı

Yazan : Calal Qolizadeh Mezerci

Yayin Yerı : İran . Meşhed

Yayin Yili : 2012/01/01. (1390/ 10/ 01)

Yayimci : Damine

Sayfa Sayısı : ۳۲۸ Sayfa

Yazan Adrısı : İran- Meşhed- İmam Riza Heremı* Astan Quds Rezevi Merkezı Kitabhanası- Seyyar Bölumu- Tel : 05117283544- 05112236164

Dikket : Bu Kitap Üç Önemlıdedır :

1) Türk Ve Türkçe Dilin Tarıhı: İranda Ve Hurasanda

2) Huarasan Türkçe Dilbigisi

3) Sözlük , Mesterler Fiilı Ve Atasözü

Sağolunuz * Yaşasin Türk Ve Türk Dili

Qolizadehmezerji@yahoo.com Email:

İn The Name Of GOD

Publishing The First Book On Khurasan Turkish Language And Grammer Trans literated In To Latin Alphabet

TITLE : A Guide To The Turkisk Language Of khurasan

AUTHOR : Jalal Qolizadeh Mezerji

Publication Place : IRAN – Mashhad

Publication Year ۲۰۱۲/۰۱/۰۱، (۱۳۹۰/ ۱۰/ ۰۱)

Publisher : Damine

Collation : 328 p

Circulation : 1100

Adress : Iran- Mashhad – Central Library Of Astan-e- Quds Razavi- Mobile Library- Jalal Qolizadeh Mezerji Tel: 05112236164-05117283544

This Book Includes 3 Main Sections :

1) The Concise History Of Turkish Tribes And Language In Iran And Khurasan

2) Khurasan Turkish Grammer

3) Dictionary Including , Words , Verbs and Proverbs.

Qolizadehmezerji@yahoo.comEmail

برای جناب آقای قلی زاده ، آرزوی موفقیت می کنیم و امیدواریم شاهد آثار ارزنده دیگری از ایشان باشیم

/http://aqlibrary.ir/blog

خوراسان تورک‌لری آزویکی‌ده + نقشه

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

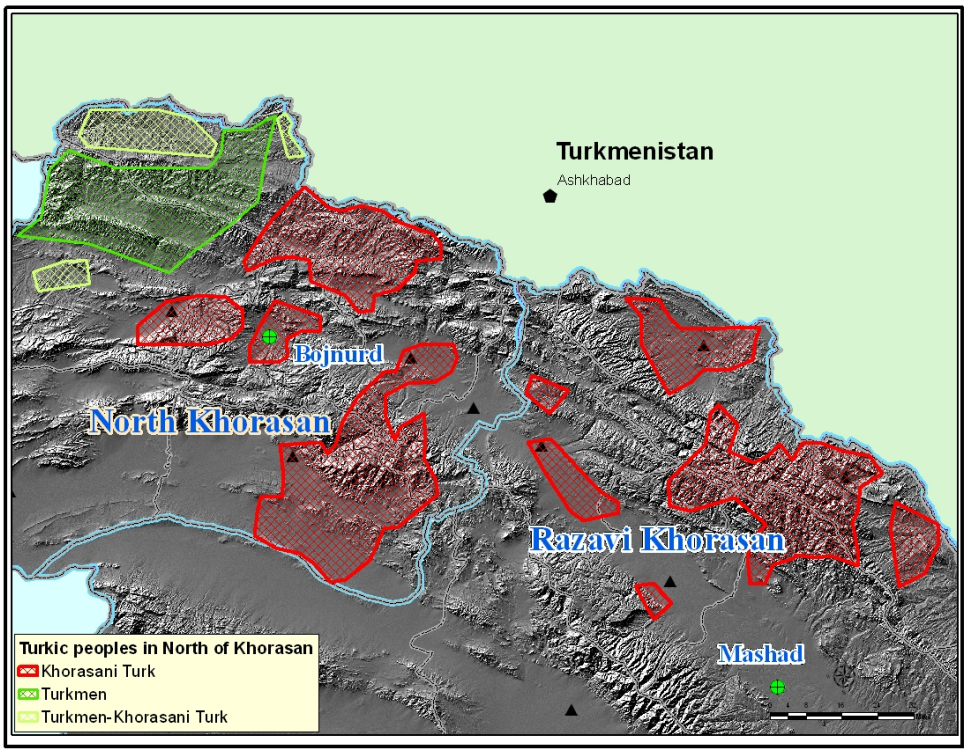

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان:

خوراسان تورک‌لری آزویکی‌ده

خوراسان تورک‌لری - سایلاری ایکی میلیون اولدوغو تخمین ائدیلن خوراسان تورک‌لری بوتون خوراسانین قوزئییئنده(شمالیندا) یعنی دره‌گز، شیروان، و بوجنوردون بیر چوخ یئرلری نئیشابور، ایسفرایئن ، توربت حئیدریه‌نین بعضی بؤلگه‌لرینده یاشاییرلار. عئین حالدا گولوستان ایالتی نین گونئییئنده اولان ماحالین اهالی‌سی‌ده عوموملن تورک‌دورلر.[۱]

دیل‌لری [redaktə]

خوراسان تورکجه‌سی آزربایجان تورکجه‌سی و تورکمنجه نین آراسیند ا یئر آلیر. عئینی حالداخوراسانلیلارین تورکجه سی اؤزبک تورکجه سیندن ده ائتگیلنمیشدیر.[۲] بو بؤلکه ده صفوی‌لر زامانیندا دوغو(شرقی) آنادولو و

ایروان حوالیسیندن خوراسانا کؤچورولموش کوردلر ده تورک‌لرله قونشودورلار .عوموmن مال‌دارلیق‌لا مشغول اولان بو کوردلر داغلیق یئرلرده یئرلشدیریلمیش‌لر و داها چوخ سون ایل‌لرده شهرلره گلیب ساکین اولموش‌لار، خوراسان کوردلری اؤز آرالارینda قیرمانج کوردجه سینده دانیشسالاردا عوموما تورکجه نی ده اؤیرنیب ، دانیشارلار.[۱]

خوراسان تورک‌لری‌نین ائل‌لری [redaktə]

خوراسان تورک‌لرین ایکی بویوک یئره بولمک اولار: یئرلی تورک‌لر کی قوچانی، درگزی، بوجنوردی تورک‌لری آدی‌لا تانینیرلار و نئچه عصردیر کی بورالاردا یاشاییرلار. آزربایجان‌لی تورک‌لر کی کی سون یوز ایلده خوراسان‌دا ساکین اولوب‌لار. [۳]

خوراسان تورک‌لری‌نین تشکیلینده بو ائل‌لرین بؤیوک رولو اولموشدور: گرایلی، تئمورتاش، جیغاتای، جلاییر، قارشی قوزئی،افشار، بایات، اوستاجلو، اجیرلی، کنگرلی، قاراگؤزلو و ساییره. هم‌ده داها سونرالار گلمیش اولان کوردلرین ده موعین قیسمی تورک‌لشرک خوراسان تورک‌لری‌نین ائتنیک ترکیبینه کئچمیش‌لر. و تخمینن ۵۲.۰۰۰ کیلومئترموربع بؤیوک‌لوک‌ده بیر اؤلکه‌دیر.[۱]

مذهب لری [redaktə]

خوراسان تورک‌لری‌نین هامیسی اون ایکی ایمام‌لی شیعه مذهب‌لی موسلمان‌دیرلار. [۱]

خوراسان تورک‌لری و ایران‌دا اولان شوونیستی دوشونجه‌لر [redaktə]

پهلوی رئژیمی زامانیندا ایراندا شوونیستی دوشونجه‌لر اساسیندا فارسجادان باشقا دی‌لر قاداغان اولونوب و بونون اساسیندادا خوراسان‌تورک‌لری بویوک ظولم‌لره قارشی اولوب‌دور. همین سیاست اسیندا ایندی اوخول‌لاردا تورک‌لر و کوردلر چوخ سای‌لی اولان بولگه‌لرده اوشاق‌لارین درس اوخوماغیندا بویوک پروبلئم‌لر واردیر.[۳]

قایناق [redaktə]

۱. ↑ ۱٫۰ ۱٫۱ ۱٫۲ ۱٫۳ تورک خلق ادبیاتی یازان: علیرضا صرّافی
۲. ↑ Ethnologue report for Khorasani Turkish

۳. ↑ [۳,۰] [۳,۱] فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال سوم شماره ۲ ، پاییز ۱۳۷۶، دکتر محمد حسین پاپلی یزدی

قاینات: خوراسان تورکلری-آزویکی

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D8%AE%D9%88%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83%E2%80%8C%D9%84%D8%B1%D9%8A+%D8%A2%D8%B2%D9%88%D9%8A%D9%83%D9%8A%E2%80%8C%D8%AF%D9%87+++%D9%86%D9%82%D8%B4%D9%87-22341.html

نقشه پراکندگی زبانها در روستاهای شمال خراسان - دکتر پاپلی یزدی + نقشه

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان :

نقشه پراکندگی زبانها در روستاهای شمال خراسان - دکتر پاپلی یزدی

مسائل قومی و زبانی از پیچیدگی خاصی برخوردار است و یکی از مهمترین مسائل سیاسی و فرهنگی جامعه بشری است.

در بسیاری از کشورهای جهان اختلافات قومی و زبانی مرکز صقل بحران های سیاسی و نظامی است. هرگاه مشکلات قومی و زبانی با مسائل مذهبی توام گردد و حکومتها نتوانند راه حل مناسبی را که مورد قبول همه گروهها باشدارائه دهند، باید منتظر عواقب ناگوار و مشکلات سیاسی و نظامی - اجتماعی - فرهنگی ناشی از آن باشند. پیچیدگی موضوع به حدی است که در برخی کشورها حل مسائل قومی و زبانی قرنها به طول کشیده و هنوز این مسائل به قوت خود باقی است و یا هر آن امکان بروز حوادث و درگیری وجود دارد.

مرزهای سیاسی بسیاری از کشورها و تقسیمات داخلی کشورهای زیادی بر مبنای ویژگیهای قومی – زبانی – مذهبی نواحی مربوط تعیین شده است. نقشه کشورهای اروپایی در حال حاضر بیشتر ملهم از مسائل قومی و زبانی است.

یا ایهاالناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوبا و قبائل لتعارفو ان اکرمکم عندالله اتقیکم ان الله علیم خبیر.

ای مردم ما همه شما را نخست از مرد و زنی آفریدیم و آنگاه شعبه های بسیار و فرق گوناگون گردانیدیم. گرامی ترین شما نزد خدا با تقواترین شمایند. همانا خدا دانا و آگاه است. (سوره حجرات آیه ۱۳)

"آوردن این مقاله در وبلاگ به معنی تایید آن نیست."

مسائل قومی و زبانی از پیچیدگی خاصی برخوردار است و یکی از مهمترین مسائل سیاسی و فرهنگی جامعه بشری است.

در بسیاری از کشورهای جهان اختلافات قومی و زبانی مرکز صقل بحران های سیاسی و نظامی است. هرگاه مشکلات قومی و زبانی با مسائل مذهبی توام گردد و حکومتها نتوانند راه حل مناسبی را که مورد قبول همه گروهها باشدارائه دهند، باید منتظر عواقب ناگوار و مشکلات سیاسی و نظامی - اجتماعی - فرهنگی ناشی از آن باشند. پیچیدگی موضوع به حدی است که در برخی کشورها حل مسائل قومی و زبانی قرنها به طول کشیده و هنوز این مسائل به قوت خود باقی است و یا هر آن امکان بروز حوادث و درگیری وجود دارد.

مرزهای سیاسی بسیاری از کشورها و تقسیمات داخلی کشورهای زیادی بر مبنای ویژگیهای قومی – زبانی – مذهبی نواحی مربوط تعیین شده است. نقشه کشورهای اروپایی در حال حاضر بیشتر ملهم از مسائل قومی و زبانی است.

تقریبا هر گروه قومی و زبانی بزرگ برای خود کشور مستقلی دست و پا کرده است. در اروپا هر کجا که این تقسیمات در سطح بین المللی انجام نشده یا کشور به صورت فدرال (یوگسلاوی سابق) اداره می شود و یا هنوز مشکلات اساسی وجود دارد. (در زمان نوشتن مقاله یوگسلاوی هنوز کشور واحد بوده است) اختلاف کرس با فرانسه، ایرلند شمالی با انگلستان، مساله قبرس و... از نمونه های بارز آن است. البته اروپا پس از تقسیم در حد گروههای قومی و زبانی، از چند دهه قبل برای مقابله با بسیاری از مسائل اقتصادی و سیاسی و نظامی و به دست آوردن توان لازم برای مطرح شدن در سطح بین المللی وارد انواع اتحادیه ها شده که بازار مشترک اروپا نمونه کاملی از تلاش به سوی وحدت پس از تجزیه.

...به علت آنکه خراسان شمالی دروازه ایران به طرف آسیای مرکزی و سرزمینهای ماورالنهر و ترکستان بوده، از مهاجمان و مسافران شرقی هر گروهی که به ایران حمله کرده و یا وارد ایران می شده بخشی از جمعیت خود را ساکن می کرده است و یا خود ساکن می شده اند. انواع گروه های ترک، که وقتی به ریشه تاریخی آنها برمی گردیم، برخی متعلق به دوره غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، ایلخانیان و تیموریان می باشند از این گروهند. بنابراین ریشه عده ای از ترکان خراسان چون ترکان گرایلی، جانی قربانی و... مربوط به قبل از دوران

صفویه هستند. در زمان صفویه و پس از آن نیز گروههای مختلف ترک، البته در ابعاد محدودتر، به خراسان کوچانده شده اند. که مثلا برخی دهات شاهسونی از آن قبیلند.

...چون در خراسان شمالی در طول قرنها گروههای کوچ نشین و نیمه کوچ نشین بومی و یا مهاجر حضور فعال داشته اند و فعالیتهای کوچگری از زمان صفویه و آمدن ایلات کرد اوج گرفته است، در روستاهایی که قبلا ساخته شده اند و یا در روستاهایی ککه خود بنا کرده اند اسکان یافته اند. بدین ترتیب پراکندگی قومی در شمال خراسان گسترش بیشتر یافته است. بطوریکه در کانونهای کرد زبان به ترکها و یا در اعماق کانونهای ترکمن زبان به کردها و برعکس برخورد می کنیم. این روند با اسکان عشایر فعلی هنوز ادامه دارد. بعلاوه مراتع سر سبز خراسان شمالی که نسبت به مراتع خراسان جنوبی و بلوچستان چون بهشت برین است همیشه اقوام کوچ نشین و نیمه کوچ نشین جنوبی را به خود جلب می کرده است و هنوز هم جلب می کند.

...عده ای از مالکان برزگ بویژه شاهزادگان قاجار برای آبادی املاک خود در خراسان رعایای خویش را از سایر نقاط به خراسان شمالی کوچانده اند و یا تشویق به آمدن کرده اند. بدین ترتیب گاه روستاهایی با گروه های قومی و زبانی و یا لهجه ای مختلف ایجاد شده است ککه در حال حاضر نیز این گروهها به اصالت خود وقوف کامل دارند. مثلا در روستا بزنگان که در اواخر قرن گذشته توسط یکی از شاهزادگان قاجار بنا شده است به افرادی از مرو، کرمان، گناباد، یزد، تربت حیدریه و هزارجات برمی خوریم.

...در برخی روستاها و شهرکها و شهرهای نوار مرزی ایران و شوروی و بویژه در مسیر راههای کاروانی سابق، مثلا کلات نادری، درگز، باجگیران به گروههای قومی و بویژه ترکهای آذری در این نقاط دور دست آن است که از ۱۸۸۴ میلادی و کمی جلوتر از آن و تا جنگ جهانی اول راه بین آذربایجان و شهر مقدس مشهد نه از طریق راههای فعلی بلکه از طریق باکو، دریای خزر و عشق آباد شوروی و باجگیران، یا درگز و کلات نادری و راههای فرعی دیگر بوده است. عده ای از این مسافران حضرت رضا(ع) که از آذربایجان بزرگ و یا قفقاز می آمده اند در این مسیرها اقامت گزیده اند و هم اکنون درصدی از مردم را تشکیل می دهند. برخی از این افراد هنوز هم با اقوام خود که در آذربایجان ساکن هستند قطع رابطه نکرده اند.

بنابراین می توان ترکهای خراسان را به دو گروه عمده تقسیم کرد: گروه ترکهای بومی معروف به ترکهای قوچانی، درگزی، بجنوردی که قدمت آنها به چند قرن می رسد و گروه ترکهای آذری که مکعمولا حدود یک قرن و کمتر از آن هست که در خراسان ساکن شده اند....

...رژیم گذشته بخاطر خاصیت استبدادی و استعماری خود از پرداختن به مسائل قومی و زبانی و آن هم در جهت مثبت هراس داشته و اصولا با مسائل قومی و زبانی به صورت یک تابو برخورد می کرده است. تلاش بی وقفه ۵۰ ساله رژیم پهلوی در یکسان سازی اقوام و فرهنگ های ایران هر چند که در کوتاه مدت نتایج ظاهرا پر ثمری را برای استبداد و استعمار در بر داشت، اما در بلند مدت عوارض و عواقب ناگواری را بر کشور تحمیل کرد. این خاصیت رژیم های استبدادی و زیر سلطه است که فرهنگ های اقوام و زبانهای مختلف رایج در مملکت خود را نفی کنند. این سیاست تقریبا در همه جای جهان به شکست انجامیده است. حتی مسائل قومی، زبانی و مذهبی در طول چندین دهه تحت کنترل باشد، باز هم مردم در فرصتهای مناسب خواستهای خود را ابراز می دارند. هر چه کنترل بیشتر باشد، خواستها با خشونت بیشتری همراه است. ارمنستان شوروی نمونه بارز این مدعاست.

در اداره امور می بایست مواردی را در رابطه با مسائل قومی و زبانی در نظر داشت که برخی از آنها بدین شرح است:

۱- حال که تقسیمات کشوری در جریان است(سال ۱۳۶۷)، برای تعیین محدوده های روستاها، بخشها و شهرستانها مسائل قومی و زبانی را باید بعنوان یکی از فاکتورها و عوامل مهم در نظر گرفت.

۲- در انتخابات شوراهای اسلامی روستاها بایستی مسائل قومی و زبانی را مورد مطالعه قرار داد...

۳- کلیه ارگانهای ذیربط باید در موقع دادن نمایندگی های مختلف، شرکتهای تعاونی، برگزیدن روسای شرکتهای تعاونی، توزیع کالای مختلف و اعطای وام به مسائل قومی و زبانی توجه داشته باشند...

۴-...در مسائل تبلیغی می بایست فرهنگ، آداب و سنن ویژه قومی رعایت گردد. بعلاوه می بایست ریزه کاریهای زبانی مورد توجه قرار گیرد.

...مساله آموزش و پرورش مهمترین مشکلی است که در رابطه با مسائل قومی و زبانی مطرح می باشد. معیار ما درباره اینکه مثلا روستایی فارس زبان و یا کرد زبان و یا فارس و کرد زبان این بوده است که یک کوردک

در ابتدای شروع اول دبستان به چه زبانی صحبت می کند. اگر کودک فقط فارسی بداند ما اورا فارس زبان و اگر فارسی و کردی بداند ما او را فارس و کردی زبان تلقی کرده ایم...

در رابطه با مسائل زبانی و آموزش و پرورش مطالب زیادی تا به حال منتشر شده و وزارت آموزش و پرورش نیز در جریان دقیق امر است و تابه حال طرح ها و برنامه هایی هم وجود داشته که اجرا نشده است.

وقتی کودک ۷ ساله ای فارسی نمی داند و به کلاس اول می رود و مجبور هست هم خط بیاموزد و هم زبان، با مشکلات زیادی روبرو می گردد که نتیجه آن یا فرار از مدرسه است و یا مردودی. اگر توجهی به آمار و درصد قبولی دانش آموزان در خراسان شمالی بکنیم، متوجه می شویم که بالاترین افت تحصیلی مربوط به بخشهایی است که درصد دانش آموزان با زبانهای مختلف در آن زیاد است. البته مردود و یا قبول شدن مربوط به عوامل متعدد، اقتصادی، اجتماعی و روانی است. ولی این مسئله که بالاترین درصد مردودی مربوط به مناطقی است که بیش از ۹۹ درصد دانش آموزان فارس زبان هستند امری اتفاقی نیست.

همان گونه که گفته شد درصد مردودی و قبولی دانش آموز مربوط به عوامل متعددی است که یکی از آنها عوامل زبانی است. درصد قبولی نواحی ۳ و ۴ مشهد که به احتمال زیاد از نظر زبانی با هم همگونی دارند در جدول آورده شده است تا بیانگر اعتراف ما به اهمیت سایر مسائل باشد. لکن عامل زبان یکی از عوامل عمده و سرنوشت ساز در مردود و یا قبول شدن دانش آموز بوده و هست و خواهد بود.

وقتی بیش از ۵۱ درصد دانش آموزان مقطع ابتدایی در بخش کلات نادری در کلاس مردود می شوند، چه سرمایه مادی و نیروی انسانی بزرگی به هدر رفته است؟ عدالت اجتماعی و روح اسلامی و جلوگیری از اسراف در سرمایه های مادی و نیروی انسانی جامعه به ما حکم می کند در امر آموزش و پرورش به مساله زبان به طور جدی توجه کنیم و برای تواحیی که زبانهای غیر فارسی در آن ها رواج دارد برنامه های ویژه ای در نظر بگیریم. این سخن تازه ای نیست و تکرار مکررات است. ولی اگر جامعه می خواهد از همه امکانات و نیروهای انسانی خود بهره ببرد و در عین حال مخارج بیهوده ای را صرف کسانی که در آخر سال به علت مشکلات مربوط به زبان در کلاس مردود می شوند نکند. باید راه حل های مناسبی برای این مشکل اساسی بیابد و از سیاستهای یکسان سازی زبانی و قومی که خاص کشورهای زیر سلطه و استعماری و استبدادی است و با روح اسلامی مغایرت دارد دوری کند.

امید آن است که چاپ نقشه پراکندگی زبانها در روستاهای شمال خراسان کمکی به پژوهشهای مربوط به شناخت گروههای قومی این ناحیه باشد.

محل	درصد زباني دانش آموزان(۶۶-۵۶)				درصد قبولي (۶۶-۵۶)	
	فارسي	كردي	تركي	لري	در خرداد	درخرداد و شهريور
كلات نادري	۳۱.۲	۱۴.۶	۴۲.۷	۱۱.۵	۳۱.۱۱	۴۸.۳۲
قوچان	۱۵	۵۱	۳۴	--	۳۱	۵۹
سرولايت	۷۵.۲	۲۲.۶	۲۲.۶	--	۵۵.۹۴	۷۸.۶۶
كاشمر	۹۹.۹	--	--	--	۷۱.۷۳	۸۴.۷۴
گناباد	۹۹.۹	--	--	--	۶۹.۵۲	۸۵.۷۱
بشرويه	۹۹.۹	--	--	--	۸۰.۸	۹۳.۲
ناحيه چهار مشهد	؟	؟	؟	؟	۶۵.۹۵	۷۵.۸۵
ناحيه سه مشهد	؟	؟	؟	؟	۷۴.۶۵	۹۵.۷۸

درصد روستاهاي برخي از شهرستان هاي خراسان به نقل دكتر پاپلي يزدي

	فارسي	تركي	كردي	تركي فارسي	فارسي كردي	تركي كردي	فارسي تركي كردي	تركمني	تاتاري	بربري
بجنورد	۵۶	۱۷	۴۴	۳۲	۱۲۷	۴	۱۰۸	۱۴	۱	--
درگز	۵۷	۳۴	۲۶	۱۵	۱۵	۱۷	۲۳	۱	--	--
قوچان	۱۷	۲۲	۶۰	۴۰	۳۸	۹۰	۱۶۰	۱		۲
مشهد	۱۰۰۳	--	۵	۱۲	۱۵۰	--	--	--	--	--
شمال خراسان	۱۱۳۳	۷۳	۱۳۵	۹۹	۳۳۰	۱۱۱	۲۹۱	۱۶	۱	۲
درصد نسبت به كل خراسان	۴۹.۶۹	۳.۲۰	۵.۹۷	۴.۳۴	۱۴.۴۷	۴.۸۶	۱۲.۷۶	۰.۷	۰.۰۴	۰.۰۸۷

	كردي بربري	فارسي كردي بلوچي	فارسي تركمني	فارسي بربري	فارسي بلوچي	فارسي بلوچي بربري	نامشخص	جمع روستاهاي مطالعه شده	تعداد آباديهاي داراي سكنه در۱۳۶۵
بجنورد							۱۴	۴۱۷	۵۷۸
درگز		۱					۷	۱۹۶	۱۶۹
قوچان	۱						۱۵	۴۴۶	۴۰۶
مشهد			۱	۱	۸	۱	۳۸	۱۲۲۱	۱۲۲۳
شمال خراسان	۱	۱	۱	۱	۸	۱	۷۴	۲۲۸۰	۲۳۷۶
درصد نسبت به كل خراسان	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۳۵	۰.۰۴	۳.۲۴	۱۰۰	

منبع: فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال سوم شماره ۲ ، پاییز ۱۳۷۶، دکتر محمد حسین پاپلی یزدی

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/%D9%86%D9%82%D8%B4%D9%87%D9%BE%D8%B1%D8%A7%DA%A9%D9%86%D8%AF%DA%AF%DB%8C%D8%AF%D8%B1%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%DB%8C%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%86%D9%82%D8%B4%D9%87+%D9%BE%D8%B1%D8%A7%D9%83%D9%86%D8%AF%DA%AF%D9%8A+%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86%D9%87%D8%A7+%D8%AF%D8%B1+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+-+%D8%AF%D9%83%D8%AA%D8%B1+%D9%BE%D8%A7%D9%BE%D9%84%D9%8A+%D9%8A%D8%B2%D8%AF%D9%8A+++%D9%86%D9%82%D8%B4%D9%87-22342.html

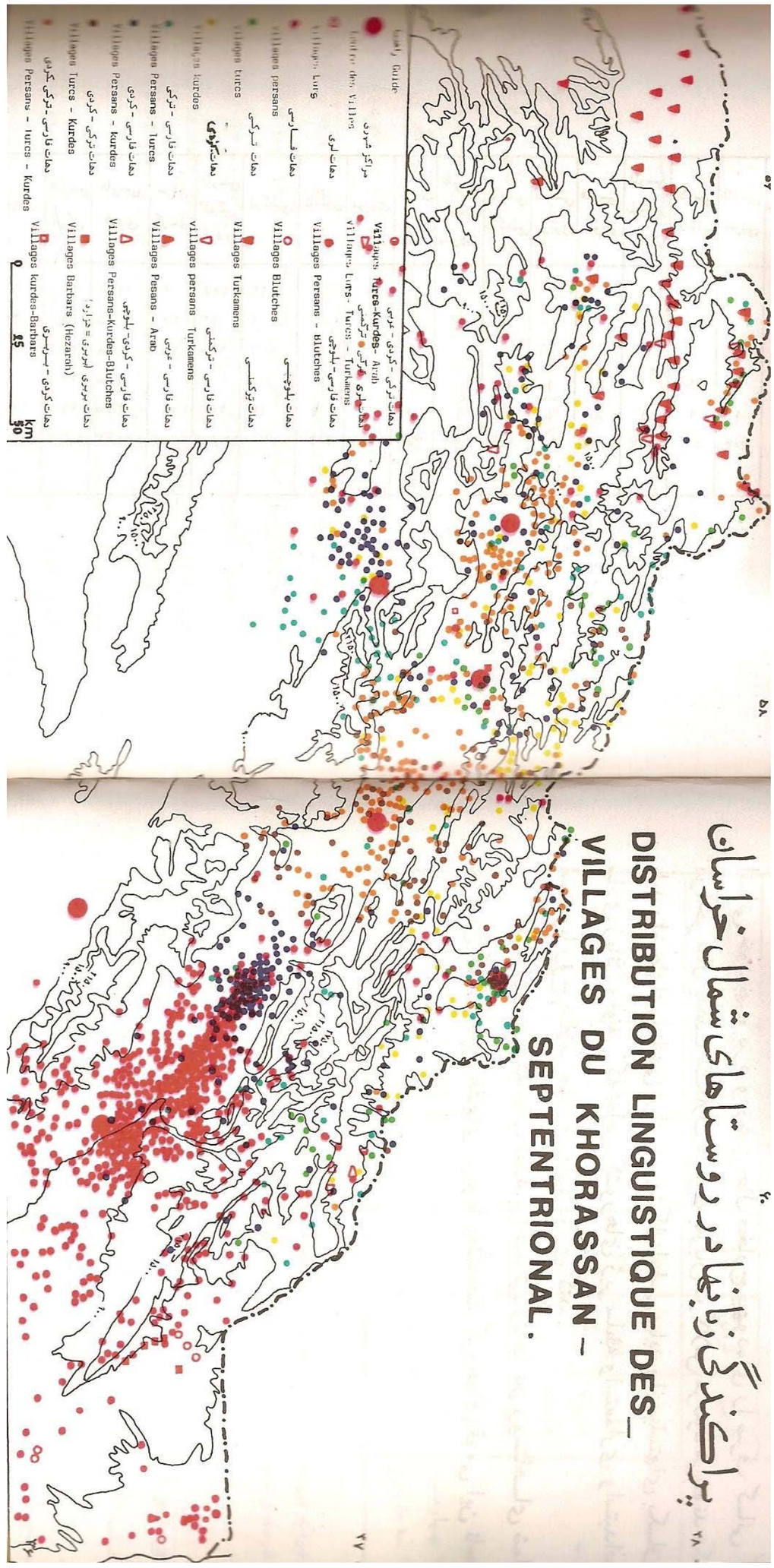
پراکندگی زبانها در روستاهای شمال خراسان
DISTRIBUTION LINGUISTIQUE DES
VILLAGES DU KHORASSAN -
SEPTENTRIONAL.
دهات ترکی - عربی
دهات کردی - عربی
Villages Kurdes - Arab
دهات کردی - ترکی
Villages Kurdes - Turcs
دهات لری - ترکمنی
Villages Lurs - Turcs - Turkamens
دهات فارسی - بلوچی
Villages Persans - Blutches
دهات بلوچی
Villages Blutches
دهات ترکمنی
Villages Turkamens
دهات فارسی - ترکمنی
Villages persans Turkamens
دهات فارسی - عربی
Villages Pesans - Arab
دهات فارسی - کردی - بلوچی
Villages Persans-Kurdes-Blutches
دهات بربری (بربری = هزاره)
Villages Barbars (Hezareh)
دهات کردی - بربری
Villages kurdes-Barbars
0 25 50 km

کتیبه نادرشاه افشار به زبان تورکی در منطقه خراسان + عکس

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

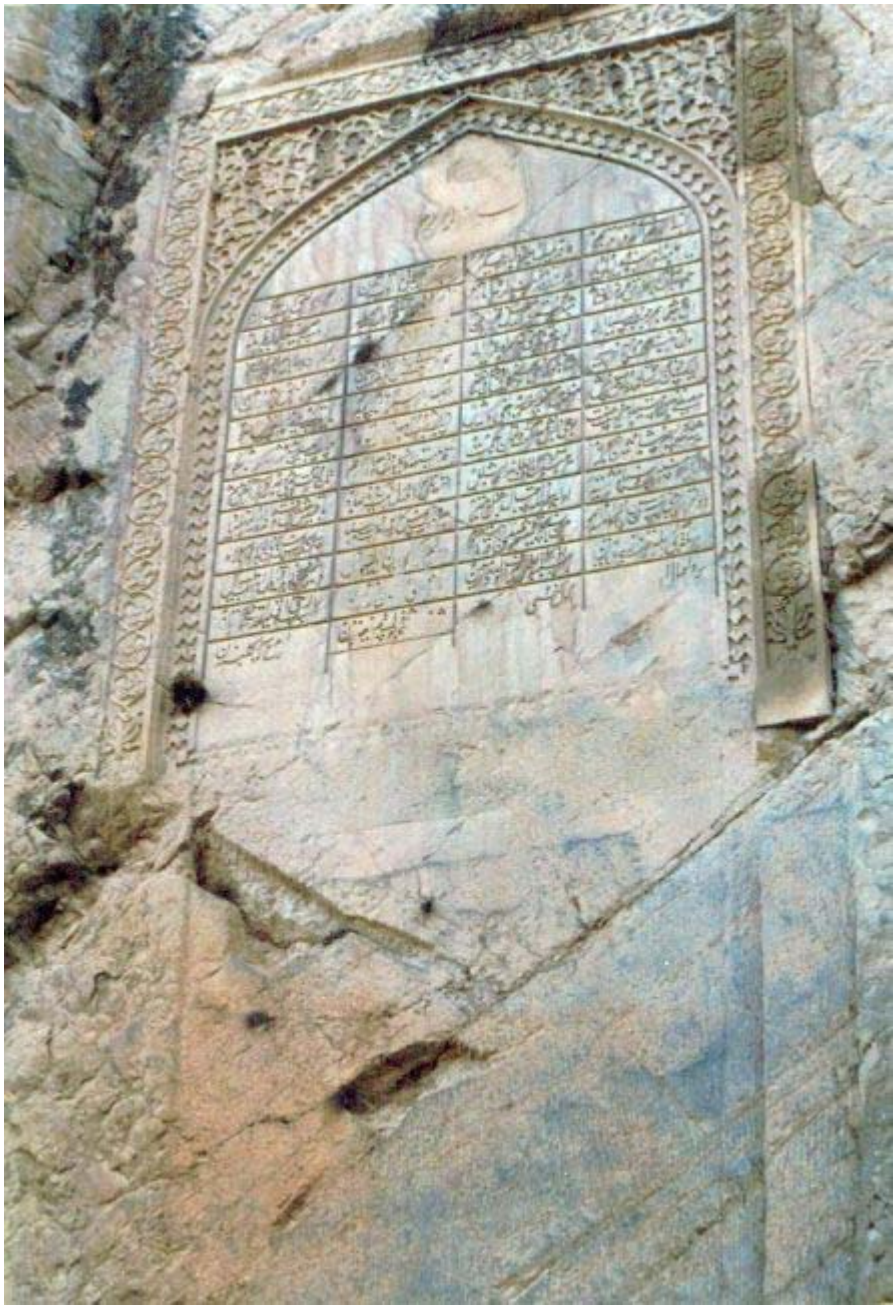

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان:

کتیبه نادرشاه افشار به زبان تورکی در منطقه خراسان

وقتی در مدخل دربند ارغوانشاه از دهانه سنگی و بهم برآمده کوه گذر می کنی پیش از این که چشمت به آبادی دربند بیفتد در بالا و دست راست، کتیبه را می بینی؛ کتیبه نادری. سنگ نوشته ای منظوم و با شعری ترکی از "گلبن افشار".

شعر در ثنای نادر پسر شمشیر است و هر چند با ذکر تخلص شاعر، شعر به پایان رسیده و تمام شده باید تلقی گردد اما اوضاع و احوال گواهی می دهد که کتیبه ناتمام است: حجاری بعضی کلمات به انجام نرسیده و ضلع پایین مربع در کادر کتیبه بسته نشده و...

ابتدا حمد خدای احد و فرد و قدیم

قادر لم یزل و عالم دانا و حکیم

او کی بو کون و مکانی یاراتوپ قدرتدن

او کی بو بحر و بری خلق ایدوب شوکتدن

ایکی عالمده اودور بنده لره یاور و یار

حکمتدن نور بنده لره هر آثار

خلق عالمی هامی محتاج دور او درگاهه

او وروب نور و ضیا کوکب و مهر ماهه

حمد حق دن سوره الدی قلم نور افشان گ

به ثنا گستری ختم رسل فخر جهان

بنی هاشم او احمد و محمود صفات

کیم خدادن اوله دایم که سلام و صلوات

آل اصحا بنه هم رحمت بسیار اوله

اله حق یاوری هر کیم اولاره یار اوله

حمد حق نعت نبی دن سوده با صدق زبان

فرض دور بنده لره مدح شهنشاه جهان

او شهنشاه فلک مرتبه چرخ سریر

شاه نادر که آدی تک او نا یوق مثل و نظیر

دیمک اولماز بو شهنشاه که اولا پیغمبر

یا مقرب ملکی دور اولوب از نوع بشر

لیک چون قدرت حق ظاهر ایووب بیش از بیش

نظر حق اونا هر کیمه دیمه حق دیمیش

نسبت ایله شرف و فخر اجاق تیمور

حسب ایله به جهان شاه شهان دور مشهور

مصطفی خلقت و عیسی دم و یوسف طلعت

بوعلی دانش و حاتم کف و لقمان حکمت

قابلیت له اونا وردی خداوند کریم

تاج و تخت شهی و عدل و کرم خلق عظیم

میر شرافت که دیم شاه شهان دور کامل

مرحمتدن اونون الطاف خدا دور شامل

اعتقادی بیویور اوشه پاکیزه نهاد

باقلیمیش صدق خداوند ایدر بو بیله یاد

ایله گرمز بیله دولت به سپاه و شمشیر

اوله بیلمز بیله اقبال به فضل و تدبیر

سن ویروب سن اونا بو سلطنت و تخت و سپاه

سن ویروب سن اونا تاج و کمر و فر و کلاه

دولتیم منکرینی سن ایله یک خوار و ذلیل

دشمنیم کورلوقینه یاور اول ای رب جلیل

چون که صدقی بیله دور حقنه از روی یقین

بو سبب دن اونا الطاف خدا اولدی معین

النی دوتدی خداوند جهان قدرت دن

کامیاب ایتدی اونی معدلت و شوکتدن

بخت و اقبال ایله هیچ کیم بیله اولمز باقی

گون کیمی دولتینه عالم روشن طاقی

شاخ گل نشو و نما بولسه نم فیضدن

که بو اشعار اولوب مدح سرا "گلبن" دن

منبع: کلات نادری، محمد رضا خسروی، انتشارات آستان قدس رضوی ۱۳۶۷

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/katiben

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%83%D8%AA%D9%8A%D8%A8%D9%87+%D9%86%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D8%B4%D8%A7%D9%87+%D8%A7%D9%81%D8%B4%D8%A7%D8%B1+%D8%A8%D9%87+%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83%D9%8A+%D8%AF%D8%B1+%D9%85%D9%86%D8%B7%D9%82%D9%87+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+++%D8%B9%D9%83%D8%B3-22343.html

تورک های شمال خراسان و تفاوت‌های فرهنگی آنها با کردها و فارس‌ها

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورکلری-ترک‌های خراسان:

تورک های شمال خراسان و تفاوت‌های فرهنگی آنها با کردها و فارس‌ها

در روستاهایی که در شمال خراسان قرار دارند، به استثنای روستاهای ترکمن نشین و بلوچ نشین، به سه اجتماع مختلف برمی‌خوریم. ترک‌ها، کردها و فارس‌ها که دارای تاریخ و روحیه و اخلاق جداگانه‌ای هستند. منتها هر سه گروه در مقابل یک مساله مشترک قرار گرفته‌اند و آن افزایش سریع جمعیت آنهاست. این سه جامعه با یک روش مشابه در مقابل این مسئله عکس العمل نشان نداده‌اند. ملاحظه می‌شود که روستاهایی که ساکنان آن فارس هستند افزایش جمعیت خودشان را بهتر از روستاهای کرد تحمل کرده‌اند و کردها بازهم بهتر از ترک‌ها متحمل آن شده‌اند.

از سال ۱۳۴۲، روستاییان ترک بیشتر از روستاییان کرد و فارس به طرف شهرها مهاجرت کرده‌اند که البته این نسبت بیشتر در رابطه با تعداد جمعیت آنهاست. حتی در روستاهای مختلط که جمعیت آن ترکیبی از ترک و کرد است، عکس العمل ترک‌ها در این مساله مشابه کردها نبوده است. بعنوان مثال در روستای قلعه نو ترک‌ها ترجیح داده‌اند که مجتمع مسکونی روستایی را رها کرده و در شهرها مستقر شوند، در حالی که کردها، حتی اگر از سال‌ها یکجا نشین بوده‌اند، به یک زندگی شبانی مهمتر از قبل برگشته‌اند. وضعیت عمومی تمام روستاهایی که در جدول آورده شده است، به استثنای روستاهای گرو و خشت، از طریق موقعیت جغرافیایی مشترک آنها در علیای یک دره و استفاده کردن از آب رودخانه کوچک و از طریق تملک مراتع تابستانی واقع در بالای روستا مشخص می‌شود.

ملاحظه می‌شود که از ۱۵۴۲ خانوار ترک تعداد ۴۷۶ خانوار آن یعنی ۳۰/۸ درصد بین سال‌های ۱۳۵۵-۱۳۴۵ برای همیشه به سوی شهرها مهاجرت کرده‌اند در حالی که در همان دوره از ۲۰۱۵ خانوار فارس فقط ۲۳۸ خانوار یعنی ۱۱/۸ درصد روستاهای خود را ترک کرده‌اند.

در بین کردها ملاحظه می‌شود که جای ساکنانی که روستاهای خود را ترک می‌کنند، کردهای کوچ نشین یا نیمه کوچ نشین می‌گیرند که مایلند در همین روستا خود را یکجا نشین کنند. در مورد پدیده مهاجرت، متذکر می‌شویم که از ۱۰۵۷ خانوار کرد که در چهار روستا پراکنده‌اند، تعداد ۱۷۲ خانوار یعنی ۱۶/۲ درصد به شهرها مهاجرت کرده‌اند، که این نسبت به مهاجرت روستاهای فارس (۱۱/۸ درصد) نزدیک است. از ۳۰۰خانوار ساکن در روستا ۲۱۰ خانوار کرد هستند.

ویژگی‌های زندگی هرکدام از این سه اجتماع موجب عکس‌العمل‌های خاص در مقابل مساله‌ای شده که از طریق افزایش جمعیت آنها مطرح گردیده است.

تقریبا تمام روستاهای فارس نشین، قبل از اصلاحات ارضی، کشاورز بوده‌اند و دام‌های آنها کم بوده وچند راس دام هر خانوار در یک گله کوچک مشترک جمع می‌شدند و در زمستان دام‌ها در آغل نگهداری می‌شدند.

بخش دامداری در این روستا توانسته است قسمت مهمی از رشد جمعیت را جذب خود کند.

در روستاهای ترک نشین، برعکس، بخش دامداری عموما به اعلا درجه رشد خود رسیده بود. همه آنچه که یک نیمه کوچ نشین ترک خراسان شمالی در بخش دامداری سنتی می‌توانست انجام دهد عبارت بود از تغییر چند عنصر مثل مزد چوپان، یا افزایش غذاهای مکمل. در واقع دامداری دیگر نمی‌توانست راه خروج از تنگناهای اضافه قابل ذکرتری را پیش رو بگذارد.

ترك					فارس			
شماره	نام روستا	تعداد خانوار در سال ۱۳۵۸	خانوارهاي معاجرت كرده از ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۸		شماره	نام روستا	تعداد خانوار در سال ۱۳۵۸	خانوارهاي معاجرت كرده از ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۸
۱	ژرف	۱۸۰	۸۴		۱	بق‌مچ	۱۱۶۰	۱۲۴
۲	بلغور	۲۸۲	۷۹		۲	اخلمد	۴۶۰	۶۴
۳	عمارت	۲۱۰	۴۵		۳	انتي شش	۲۷۰	۲۹
۴	جونك	۱۹۰	۴۵		۴	سوهان	۱۲۵	۲۱
۵	مارشك	۳۳۰	۱۰۵					
۶	گرو	۲۵۰	۶۷					
۷	خشت	۱۰۰	۵۱					
جمع		۱۵۴۲	۴۷۶				۲۰۱۵	۲۳۸

ضمنا در بین ترک‌ها و فارس‌ها، کشاورزی با حداکثر امکانات و تقریبا به طور مشابهی رشد کرد، منتها ترک‌ها بیشتر توتون می‌کاشتند و کمتر علوفه، در حالی که فارس‌ها برعکس این عمل می‌کردند.

اما عنصر جدید و بسیار مهمی در اکثر روستاهای فارس نشین توسعه پیدا کرد و آن بافتن قالی بود. در حالی که کارگاه‌های قالی در روستاهای ترک نشین و کرد نشین خراسان بسیار محدود بودند.

باید تاکید نمود که بافتن قالی در بین اکثر ترک‌ها و کردها هنوز هم یک کار خانوادگی هنری و بنابر موقعیت و کاملا زنانه است. کاری است که بطور سنتی برای مردها و پسرها ممنوع است، هرچند که در بعضی از روستاهای ترک نشین مثل عمارت با وجود همه اینها، از چند سال پیش به بعضی از پسرها نیز برمی‌خوریم که به کار قالی بافی اشتغال دارند. در شمال خراسان زن‌های ترک قالی بافی می‌کنند، منتها سنت مانع آن است که بعنوان یک کار مزدوری به آن بپردازند، چنین شرایطی بافتن قالی همیاری چندین نفر زن را ایجاب می‌کند که هر کدام چند روزی را در این کار شرکت می‌کنند. در موقعیت‌هایی که پیش می‌آید دیگران هم به کمک آنها می‌آیند و بندرت پولی بین آنها رد و بدل می‌شود. هر خانواده حداکثر یک قالی در سال می‌بافد و این میانگین بافت قالی در روستاهای ژرف، بلغور، چونگ، آل و مارشک است و در اکثر موارد قالی برای خود خانواده نگهداشته می‌شود، منتها در زمان مقتضی می‌توانند آن را بفروشند.

زن‌های کرد، ترک، ترکمن و بلوچ معمولا قالی‌های کوچک و یا قالیچه را به کمک دستگاه‌های افقی می‌بافند.

برعکس، روستاییان فارس شمال خراسان مبادرت به بافت قالی نمی‌کردند.، منتها از سال ۱۳۳۹، این کار بین زن و مرد، در چهارچوب مناسبات اقتصادی و تجاری جدید، رواج پیدا کرده است. تجار و فرشندگان قالی، یا واسطه‌های آنها در سال‌های ۱۳۳۹ با دادن اعتباراتی برای تولید فرش به آنها، این فن را در روستاهای فارس نشین وارد کردند.

بدین ترتیب، درصد بالایی از مردها و زن‌های فارس در تمام سن‌ها، در داخل روستا کاری را که در ارتباط با قالی است پیدا می‌کنند، در حالی که روستانشینان ترک و کرد ترجیح می‌دهند که بجای کارکردن در کارگاه‌هایی که برای سلامتی مضرند، به شهرها مهاجرت کنند. ترک‌ها و به خصوص کردها می‌گویند که آنها نمی‌توانند در آغل‌های قدیمی کار کنند. در عمل، اکثریت کارگاه‌های مستقر در روستاها در آغل‌های قدیمی بود و در انتی شیش از ۱۶۹ کارگاه ۱۳۲ آن چنین بود و حتی در روستاهای جاغرق و در دهها روستای دیگر دیدیم که آغل‌ها را با شاخ و برگ درختان دو قسمت کرده‌اند و از یک قسمت بعنوان کارگاه قالی بافی و از قسمت دیگر بعنوان آغل استفاده می‌نمود.

اگر قبل از افزایش اخیر جمعیت، توازن و تعادلی بین کشاورزی و دامداری در روستاهای ترک نشین وجود داشته است، و اگر در روستاهای فارس نشین اهمیت دامداری کمتر از کشاورزی بوده برعکس در روستاهای کرد نشین، اهمیت بخش کشاورزی کمتر از دامداری بوده است. کردها در مقابل فشار جمعیتی، قابلیت کشاورزی خود را کشف کردند و با همه بازدهی ضعیفی که کشاورزی در سال‌های ۱۳۵۴ در ایران داشت، به توسعه این بخش پرداختند. از سال ۱۳۳۹ بیشتر کردها، در عین حال که دامداری خود را توسعه می‌دادند، کشاورزی و درختکاری را نیز فرا گرفتند.

مثلا در روستای دوین به ۲۳ خانوار برخوردیم که تا قبل از سال ۱۳۴۹ فقط با کشت غلات آشنا بوده‌اند و آنرا با روشی کاملا قدیمی و کهن انجام می‌داده‌اند ولی از این تاریخ به بعد کشت چغندرقند، سیب‌زمینی و درختکاری را فرا گرفته‌اند.

بطور خلاصه، روستاهای فارس نشین با قابلیت‌هایی که برای دامداری و همچنین تغییر فرهنگ‌های خود بخصوص در زمینه تولید قالی دارند، و روستاهای کردنشین با قابلیت‌های کشاورزی و افزایش گله‌هایشان توانسته‌اند افزایش جمعیت خود را تحمل نمایند. روستاییان ترک زبان که قبلا هم در روستاهای پرجمعیت ساکن و به توسعه اشباع شده کشاورزی و دامداری شان مبتلا شده و از قبول صنعت دستی قالی بافی سرباز زده بودند، نتوانستند مشکل افزایش جمعیت را حل کنند مگر با روانه شدن به طرف شهرها.

با مقایسه نمودارهای مهاجرت نیمه کوچ نشینان به شمال خراسان مشاهده می‌شود که تحول نیمه کوچ‌نشینی کرد به سوی یکجا نشینی و یا حداقل به سوی یک نوع نیمه کوچ نشینی با دو محل استقرار کشانده می‌شود که از مسیر کوتاهتری نسبت به قبل استفاده می‌شود.

برعکس، روستاییان فارس زبان که از مدت‌ها پیش یکجا نشین بودند، از این پس به سوی نیمه کوچ نشینی جهت پیدا می‌کنند، حتی اگر محله زمستانی بسیار دور از روستا باشد مثل پساکوه که در فاصله بیش از ۱۲۰ کیلومتری بق‌مج و انتی شیش و در بیش از ۱۵۰ کیلومتری اخلمد قرار گرفته است. بنابراین، با وجود سیاست حکومت ایران در جهت یکجا نشین کردن کوچ نشینان، مشاهده می‌شود که نوع زندگی کوچ نشینی حتی در بین یکجا نشینان روبه گسترش است.

برعکس، در بین ترک‌هایی که از سه قرن پیش به نیمه کوچ‌نشینی اشتغال دارند تغییرات کمتری دیده می‌شود. اما بعضی از روستاهای ترک نشین، که از مدت‌ها پیش کاملا یکجا نشین بوده‌اند، مثل عمارت، از سال ۱۳۴۴ آنها نیز به نیمه کوچ نشینی روی آورده‌اند. در این جا این سوال مطرح است که آیا نیمه‌کوچ‌نشنان کرد و نیمه کوچ نشینان فارس، روزی مثل ترک‌ها دامداران و کشاورزان خوبی خواهند شد.

منبع: پاپلی یزدی، دکتر محمد حسین: کوچ نشینی در شمال خراسان، ترجمه اصغر کریمی، انتشارات آستان قدس رضوی ، ۱۳۷۱

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/farqlar

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+%D9%88+%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9%88%D8%AA%E2%80%8C%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D9%81%D8%B1%D9%87%D9%86%DA%AF%D9%8A+%D8%A2%D9%86%D9%87%D8%A7+%D8%A8%D8%A7+%D9%83%D8%B1%D8%AF%D9%87%D8%A7+%D9%88+%D9%81%D8%A7%D8%B1%D8%B3%E2%80%8C%D9%87%D8%A7-22345.html

تورک‌های خراسان ساکن در شهرستان کلات نادری + نقشه

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

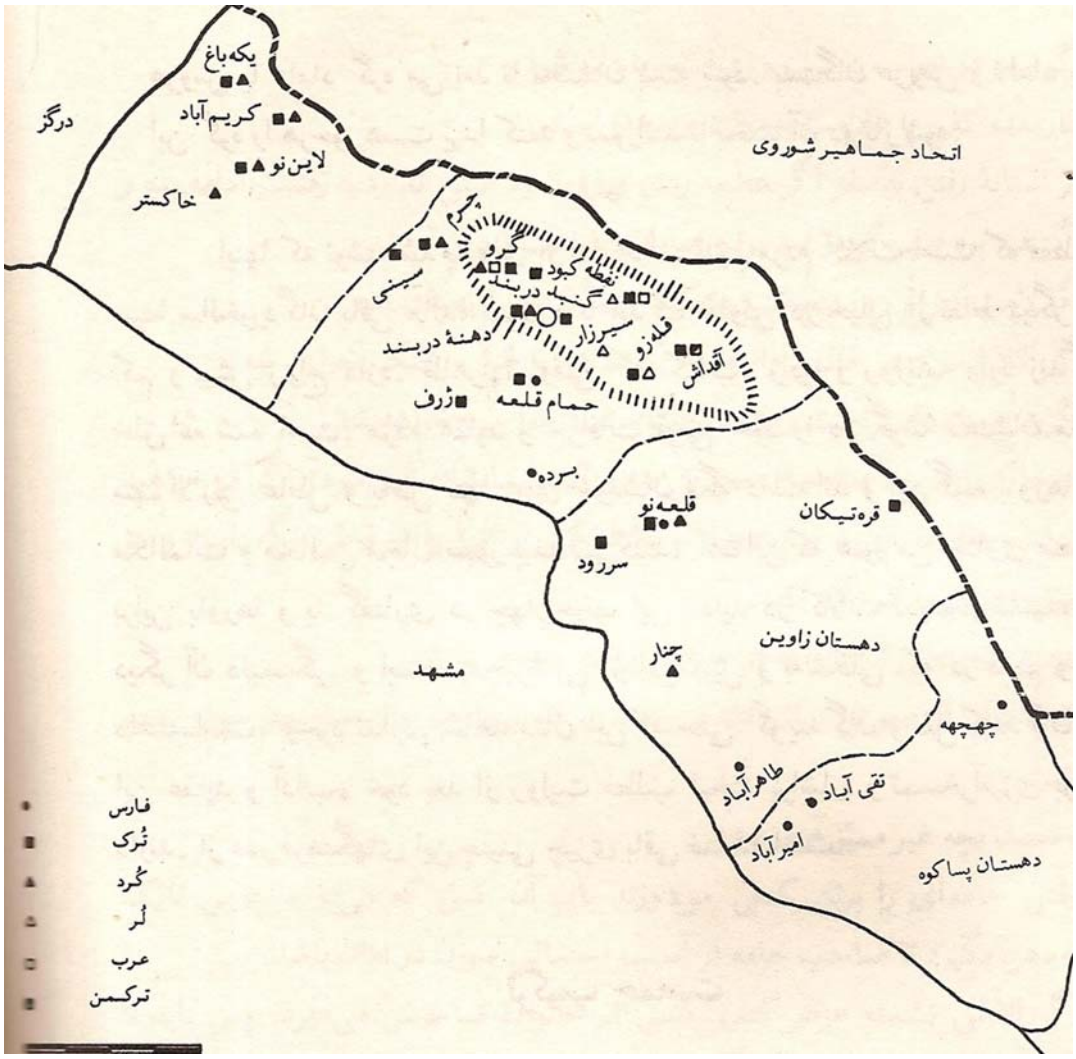

خوراسان تورک‌لری – ترک‌های خراسان:

تورک‌های خراسان ساکن در شهرستان کلات نادری

کلات از نظر ترکیب جمعیت وضع استثنایی و جالبی دارد. ترکیب جمعیت در اردوی جهانگیر نادر نیز از این گونه بود. قطعا جمعیت فعلی کلات ورثه همان حشم و خدم نادرند که چنین گوناگون در دره کلات و نواحی اطراف آن گرد آمده اند. جلایرهای کبود گنبد، ایروانیهای سیرزار، دربندیها، اهالی ژرف و حمام قلعه و برده و سررود و خشت اکثر ترکند. خشتیها ظاهرا از گنجه و قره باغ، سررودیها بقولی از کوچ داده شدگان یهود و دربندیهای ساری جوی باشند. اهالی نفطه و گرو اصلا عرب و در حال حاضر به زبان ترکی و ترکی اردلانی صحبت می کنند. ساکنان قله زو و سیرزارها نیز به ترکی اردلانی و ترکی ینگجه حرف می زنند و در مجموع می توان گفت نیمی از جمعیت کلات ترک، ۳۵ درصد کرد و بقیه فارس زبان می باشند. در روستای قله زو که در داخل قلعه کلات و در ارتفاعات قرار دارد دیدم و شنیدم که جارچی به چندین

زبان مردم را به شرکت در مراسم افتتاح "خانه انصاف" دعوت می کند. انگار که ناطقی از تریبون سازمان ملل حرف می زند. او ابتدا به ترکی از مردم خواست که در میدان ده جمع شوند. سپس همین عبارت را به زبان لری و بعد فارسی و کردی تکرار کرد.

منبع: کلات نادری، محمد رضا خسروی، انتشارات آستان قدس رضوی ۱۳۶۷

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/kalatj2

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/kalat.JPG

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83%E2%80%8C%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+%D8%B3%D8%A7%D9%83%D9%86+%D8%AF%D8%B1+%D8%B4%D9%87%D8%B1%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86+%D9%83%D9%84%D8%A7%D8%AA+%D9%86%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D9%8A+++%D9%86%D9%82%D8%B4%D9%87-22346.html

اقوام کوچ نشین = کرد

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان :

اقوام کوچ نشین = کرد

...این مساله را نباید فراموش کرد که بسیاری از مولفان و جهانگردان عرب زبان قرون وسطی کلیه مردمان کوچ نشین غیرعرب را کرد نامیده‌اند بطوری که در برخی منابع و ماخذ کلمه کرد معادل کلمه کوچ نشین و چادر نشین تلقی شده است. بنابراین ممکن است که مطالب استخری و ابن حوقل واقعا مربوط به قوم کرد نباشد بلکه مربوط به گروه‌های چادر نشین باشد.

منابع: امان اللهی، دکتر سکندر: کوچ نشینی در ایران. بنگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران ۱۳۶۰، ص ۱

و پاپلی یزدی، دکتر محمد حسین: کوچ نشینی در شمال خراسان، ترجمه اصغر کریمی، انتشارات آستان قدس رضوی ، ۱۳۷۱

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/kurd1

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D8%A7%D9%82%D9%88%D8%A7%D9%85+%D9%83%D9%88%DA%86+%D9%86%D8%B4%D9%8A%D9%86+=+%D9%83%D8%B1%D8%AF-22347.html

تاریخچه سکونت تورک‌ها و کوردها در شمال خراسان

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان:

تاریخچه سکونت تورک‌ها و کوردها در شمال خراسان

برعکس تورک‌ها که حضور آنان در خراسان به قبل از میلاد و حداقل سال‌های اول هجری برمی‌گردد سکونت کردها در منطقه به زمان صفویان برمی‌گردد.

بر اساس کتاب مطلع الشمس برای اولین بار منطقه شمال خراسان در زمان شاه سلطان حسین بین ایلات مختلف کرد تقسیم شد. ۱

در حال حاضر کردهای شمال خراسان در محله‌های تابستانی خود در کوه‌های هزار مسجد، بینالود و شاه جهان ییلاق می‌کنند، قشلاقشان در مناطق پست مثل سرخس، پساکوه، درگز و به خصوص در ترکمن صحرای شرقی تا چات است.

ظاهرا، کردها تا سال ۱۳۰۹ به منطقه واقع بین رودخانه اترک و رودخانه گرگان بخصوص در قسمت شرقی ترکمن صحرا دسترسی نداشته‌اند.

اسکند بیگ در کتاب خود دقیقا ذکر می‌کند که درعصر شاه طهماسب جمعیت منطقه، واقع بین دو رودخانه‌ای را که در بالا ذکر شد، ایلات مختلف ترکمن تشکیل می‌داده است.۲

پ.م. سایکس در زمستان سال ۱۲۷۲ از طریق بندر گز، چات و ترکمن صحرا به سملقان رسیده است. مسیر سایکس در دشت با محله‌های زمستانی کنونی کردها برخورد می‌کند. مع ذالک سایکس به کردها برنخورده و حتی تاکید می‌کند که این منطقه تا سملقان، ناحیه ترکن‌ها بوده است. ۳

رابینو که از ۱۲۸۵ تا ۱۲۹۱ کنسول انگلستان در رشت بوده نوشته است: "نواحی زیر ساکن دائمی یموت‌ها می‌باشند که تا کنون نامی از آنها برده نشده است: ۱- پاسگاه مرزی مراوه تپه روی ساحل جنوبی اترک در ۲۷ مایل انگلیسی شمال غربی بجنورد؛ ۲- پاسگاه مرزی یقالام واقع در ۸ مایلی شمال غربی بیرالم – آلام؛ ۳- جاتلی واقع در ۳۰ مایلی جاکسر". امروده این سه نقطه در محله‌های زمستانی کردها واقعند. رابینو اظافه کرده است: "همیشه منازعاتی بین طوایف گوگلان و کرد بجنورد وجود دارد". ۴ همه اینها نشان می‌دهد که حداقل تا سال ۱۲۹۹ کردها به ترکمن صحرا دسترسی نداشته‌اندم.

بنابراین فکر می‌کنیم که می‌توان به گفته کردها که از ۵۰ سال پیش به این طرف از مراتع ترکمن صحرا استفاده می‌کنند اعتماد کرد. بعضی از کردها (مثل حاجی ولی قهرمانلو) نقل می‌کنند که قبل از ۱۳۰۹، طایفه آنها در مراتع درگز قشلاق می‌کرده و ییلاقشان در کوه هزار مسجد بوده است. از ۵۰ سال پیش آنها در منطقه ترکمن صحرا قشلاق می‌کنند و ییلاقشان در کوه شاه جهان است. باید تاکید کرد که امروزه جمعیت

روستاهایی را که در قسمت شرقی ترکمن صحرا قرار دارند، به طور کلی ترکمن‌ها تشکیل می‌دهند و کردها به قشلاق کردن در مراتع این منطقه اکتفا می‌کنند.

در همین جا یادآوری می‌کنیم که ترکمن صحرا همیشه منافع سرشاری برای کردها دربرداشته است.

با افزایش جمعیت کرد و جمعیت افزون بر حد منطقه، موقعیت منطقه پیچیده‌تر می‌شود. کردهایی که کوچ‌نشین باقی مانده بودند مجبور به جستجوی مراتع دیگری شدند. کوه شاه جهان در جنوب هزار مسجد مراتع تابستانی بسیار خوبی را در اختیار می‌گذارد که شروع به جذب کردها کرد، هرچند که مراتع زمستانی آنجا معمولی و متوسط باشد زمستان کوهپایه‌های شمالی به قدری شدید است که امکان همه نوع قشلاق را از بین می‌برد. کوهپایه‌های جنوبی تحت تاثیر آب و هوای صحرایی کویر است. مراتع آن جا بسیار کم و دارای کیفیت بدی هستند و زمستان هر سال بخشی از گله‌های کردها در آنجا تلف می‌شوند، منتها کردهایی که روی مراتع شاه جهان ییلاق کرده بودند، به خوبی می‌دانستند مراتع بسیار عالی زمستانی صحرای ترکمن چندان دور نیست و آنها خواب قشلاق کردن در آنجا را می‌دیدند، و این همان چیزی بود که تا سرکوبی ترکمن‌های ایران توسط حکومت مرکزی در سال‌های ۱۲۹۹ غیرممکن بود. اسکان اجباری رضاشاه در سال‌های ۱۳۰۹، با وجود ممنوع بودن کوچ نشینی، که شامل آنها نیز می‌شد، مانعی جدی برای ادامه رفتن آنها با گله‌هایشان به ترکمن صحرا نشد. بسیاری از آنها به خاطر می‌آورند که زمستان‌های زیادی را در آنجا در مغاره‌ها و زاغه ها و نه در زیر چادر و آنهم به دلیل ممنوعیتی که ذکر شد، گذرانده‌اند.

غیر از قسمت‌هایی از ترکمن صحرا که بعد از سرکوب ترکمن‌ها مورد تجاوز کردها قرار گرفته است در بقیه نقاط خراسان نیز به نوعی شاهد این امر هستیم.

اوبن Aubin در کتاب خود می‌نویسد "محله‌های ترک و مغول بین ییلاقات کوهستان و محله‌های زمستانی دشت‌های کم ارتفاع تغییر محل می‌دهند ولی در حواشی جنوبی سلسله جبالی که محله‌های مهم زمستانی مشهد و نیشابور و بیهق در آن وجود داشته است، این تغییرات به ندرت انجام می‌شده است و محله‌های مهم قشلاقی شمال بیشتر در درگز و دشت بیورد و در غرب دشت مازندران بوده است"

بنابراین ملاحظه می‌شود که این مراتع که قبلا محل رفت و آمد ترک‌ها و مغول‌ها بوده است، در حال حاضر مورد استفاده قسمتی از کردهای خراسان است. به استثنای دشت ابیورد که امروزه در سرزمین روسیه است.

منبع اصلی: دکتر محمد حسین پاپلی یزدی، کوچ نشینی در شمال خراسان، ترجمه اصغر کریمی، انتشارات آستان قدس رضوی ، ۱۳۷۱

۱- صنیع الدوله (اعتمادالسلطنه)، مطلع الشمس، جلد یک صفحات ۱۵۶، ۱۵۷ و ۱۵۸

۲- اسکند بیگ منشی، تاریخ عالم آرای عباسی، تهران، انتشارات گلشن، جلد اول صفحه ۵۸۰

۳- سایکس، پ.م.: ده هزار میل در ایران با هشت سال در ایران. مترجم سادات نوری؛ تهران، ابن سینا، ۱۳۳۷ صفحه ۲۵

۴- رابینو، ه. ل.: مازندران و استرآباد. مترجم وحید مازندرانی، تهران، نشرکتاب، ۱۳۳۶، صفحات ۱۳۸-۱۳۵

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/kurdturkman
http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D8%AA%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%AE%DA%86%D9%87+%D8%B3%D9%83%D9%88%D9%86%D8%AA+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83%E2%80%8C%D9%87%D8%A7+%D9%88+%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D9%87%D8%A7+%D8%AF%D8%B1+%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86-22348.html

معماری ترکی و ترکمنی در روستاهای شمال خراسان

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان :

معماری ترکی و ترکمنی در روستاهای شمال خراسان

نقش اتاق و ایوان بعنوان دو عنصر اصلی تشکیل دهنده فضای خانه، در منطقه ترکمن نشین شمال خراسان نقش اساسی بوده و تنها تعداد اتاق‌ها و طول ایوان، به همراه نحوه توزیع فضاهای مختلف در سطح واحد مسکونی واحد مسکونی که منبعث از چگونگی زندگی خانوارهای دسته جمعی در قالب یک خانه است، سبب تفاوت سکونت‌گاه‌های این ناحیه با سایرنمونه‌های مورد مطالعه گردیده است. علت این تفاوت‌ها را می‌توان در مسائل پیچیده اجتماعی فرهنگی ترکمن‌ها و روابط گسترده عشیرتی آنها دانست.

سنت‌های زندگی ایلی و عشیره‌ای چنین اقتضا می‌کند که همبستگی افراد یک خانواده با یکدیگر حفظ شود و اصولا هر فرد، خارج از سلسله مراتب خانواده فاقد هویت است. این سنت هنوز هم پا برجا و آثار آن در زندگی ترکمن‌ها با قوت مشهود است و حتی مستقیما روی ساخت معماری خانه‌ها نیز تاثیر گذاشته است.

پیوندهای محکم خانوادگی و روابط عشیرتی سبب شده است که هر خانه ترکمن شامل چندین خانوار باشد و پدر و پسر و برادرها باهم در یک خانه زندگی کنند. طبعا با اضافه شدن هرخانوار جدید، اتاقی نیز در طول ایوان اضافه می‌شود و به این طریق گسترش خانه با سهل ترین شیوه ممکن انجام می‌گیرد. در اینجا ایوان خانه یک فضای عمومی است که در اختیار کلیه خانوارها قرار دارد وتنها محدوده اتاق و یا اتاقهاست که قلمرو خصوصی هر خانوار را تشکیل می‌دهد. اشاره به این نکته ضروری است که نقش زنان در زندگی اقتصادی ترکمن‌ها بسیار قابل توجه و تامل است. زنان قالیباف ترکمن در چهارچوب خانه، در اتاق‌های مختلف به کار قالیبافی مشغولند. شکل خاص خانه و ارتباط نزدیک خانوارهای مختلف در داخل واحد مسکونی، امکان نوعی نظارت و مدیریت جمعی در کار تولید قالی را، در محدوده خانوارهای متعدد میسر ساخته است. در حقیقت واحد مسکونی شبیه به یک کارگاه کوچک قالی بافی بنظرمی‌رسد که توسط یک نظام خانوادگی سامان یافته است.

از این گذشته چنانکه می‌دانیم، ناحیه ترکمن نشین خراسان در شمال بجنورد قرار دارد. این منطقه که در مجاورت دشت گرگان واقع است، پرباران ترین نقاط خراسان می‌باشد و لزوم حفاظت خانه در مقابل رگبارهای موسمی و اهمیت نقش ایوان بعنوان بک فضای ایزوله و محافظ در برابر این عامل آب و هوایی، نمی‌تواند در چگونگی شکل گیری تاکید بر ایوان‌های طویل این نمونه خاص بی‌تاثیر باشد.

نکته جالب این است که این فرهنگ خاص معماری در سراسر بخش راز و جرگلان و نیز مانه و سملقان مقبولیت یافته و درتمامی منطقه شمالی بجنورد و حتی در منطقه کال ایمانی که محل سکونت سیستانی‌هاست، نمونه‌های بسیاری از واحدهای مسکونی با استفاده از همین شیوه ساخته شده‌اند.

در نمونه‌های استثنایی این سبک و در خانه‌هایی که تعداد بیشتری خانوار در آن سکنی گزیده‌اند، ۲ یا ۳ طرف اتاق‌ها را ایوان می‌پوشاند و حتی در یکی از خانه‌های روستای اینچه سفلی، ایوان در تمامی جوانب خانه گسترش یافته و اتاق‌ها را مانند نگینی در بر گرفته است. چنین حالت‌هایی ایوان وسیعی را در اختیار ساکنین خانه قرار می‌دهد و از این گذشته دیواره‌هایی اتاق‌ها را به تمامی از گزند باد و باران‌های شدید فصلی محفوظ می‌دارد و حتی شباهت‌هایی از جهت فرم پلان با خانه‌های اقلیم معتدل مدیترانه‌ای شمال البرز نشان می‌دهد.

تمامی گونه‌هایی که در دشت اترک و کشف رود و دامنه کوه‌های پیرامون آن رایج‌اند، به استثنای نمونه خاص مناطق ترکن نشین کما بیش و با مختصر تغییراتی در دشت درگز و جلگه سرخس نیز دیده می‌شوند. اما به دلیل سابقه طولانی نظام ارباب رعیتی در این منطقه و تاثیر این نظام مالکانه در سرنوشت روستاها، سادگی بدون محتوای فرم‌های بکار رفته و عدم رعایت پیوستگی خصوصیات محیطی در بسیاری از واحدهای مسکونی این ناحیه مشهود است.در یکی از الگوهای متداول در این ناحیه نمونه‌های آن در روستاهای حسین آباد و داغدار در دشت درگز و روستای کندکلی سرخس دیده شده که فاقد ایوان می‌باشند. فقدان ایوان در این خانه‌ها که نمونه های آن در دشت و کوهپایه‌های درگز و سرخس تواما دیده می‌شود، نه تنها ناشی از عدم نیاز به چنین فضایی در خانه‌های این منطقه خاص نبوده است، بلکه بالعکس نشان از کوچکترین تلاشی به منظور دست‌یابی به راه‌حل‌هایی جهت تعدیل شرایط نامناسب جوی و اقلیمی در ساخت خانه ندارد. در این الگو، خانه تنها از پیوستن چند اتاق به یکدیگر بوجود آمده که اغلب حتی جهت مناسبی برای بهره‌گیری از تهویه و نور مناسب ندارند و یا اگر هم جهت مناسب جغرافیایی در آنها رعایت شده باشد، فقدان پنجره‌های مناسب امکان این بهره‌روی را نمی‌دهد. این مجوعه اغلب ترکیبی مستطیل شکل و یا L شکل را به وجود آورده است و در اکثر نمونه‌ها راه ورودی این مجوعه به حیاط تنها از طریق یکی از اتاق‌ها برقرار می‌شود و سایر اتاق‌ها از داخل، به این فضا راه می‌یابند.

در روند شکل گیری این نمونه خاص مسکونی، بوضوح نوعی بی توجهی و یا بی‌علاقگی نسبت به محل سکونت مشاهده می‌گردد که در بعضی موارد این بی‌علاقگی و عدم رسیدگی به خانه، موجب وارد آمدن خسارت کلی به واحد مسکونی شده است. نمونه بارز چنین آسیب‌هایی، بسیاری از واحدهای مسکونی روستای حسین آباد درگز را غیر قابل سکونت ساخته است. این بی‌علاقگی ناشی از این واقعیت مسلم است که بسیاری از این خانه‌ها در بدو امر توسط مالک کنونی آن ساخته نشده و بعضا در حال حاضر نیز در تملک وی نیست. واضح است که نمونه‌هایی از این فرم خاص، تنها به منظور ایجاد خوابگاه‌هایی برای دهقانان، توسط ارباب مالک روستا بنا گردیده و طبعا سازنده آنها نیز هدفی جز ایجاد مکان‌هایی برای محفوظ ماندن کارگران از گزند عوامل طبیعی را دنبال نمی‌کرده است و این با ساخت فضایی برای زیست آسوده و توام با آرامش، که هدف انسان در ساخت خانه‌اش بوده و همراه با بکارگیری خلاقیت معمارانه،

گاه آنرا به صورت مظاهری از هنر بشری جلوه می‌دهد، بسیار فاصله دارد. کمبود و نقایصی که در خانه‌های این خصه مشاهده می‌شود، غالبا از همین امر سرچشمه می‌گیرد.

در هر صورت، در ایجاد این گونه استثنایی مسکن در روستاهای شمال خراسان و نیز نمونه‌هایی که در جنوب خراسان به همین سبک وجود دارد عامل اجتماعی، اقتصادی و نیز روابط ظالمانه ارباب و رعیتی نقش اساسی داشته است.

- ✓ خانه‌های ترکمن‌ها در عین زیبایی، در رابطه با مسائل اجتماعی و فرهنگی این مردم شکل گرفته و به همین سبب به عنوان الگویی ویژه در این مناطق مطرح می‌باشند.
- ✓ در مناطق ترکمن نشین شمال خراسان به سبب پیوندهای محکم خانوادگی میان روستاییان، زندگی دسته جمعی در واحدهای مسکونی بسیار متداول بوده و این امر سبب گسترش خطی خانه‌ها و شکل گیری اتاق‌های متعدد و ایوان‌های طویل شده است.
- ✓ ایوان‌های طویل و کشیده، یکی از بارزترین ویژگی‌های مسکن ترکمن‌هاست.
- ✓ منطقه کال ایمانی که در مجاورت مناطق ترکمن نشین بجنورد قرار دارد، با آنکه سکونتگاه سیستانی‌هاست، ولی شکل خانه‌ها و ترکیب کلی بافت روستاهای آن نشان از تاثیرپذیری از فرهنگ معماری ترکمن‌ها دارد. روستای میزاعباس یکی از نمونه‌های بارز رواج الگوهای ویژه مناطق ترکمن نشین، در زیستگاه‌های سیستانی‌هاست.
- ✓ نمونه‌های مختلف واحدهای مسکونی در روستای ترکمن نشین تنگ ترکمن با توجه هب شیب زمین و اختلاف سطح حیاط‌ها، سیمای زیبایی به روستا بخشیده‌اند.
- ✓ در برخی از واحدهای مسکونی ترکمن نشین، وسعت ایوان با مساحت اتاق‌ها برابری می‌نماید. در نمونه‌هایی چون روستای اینچه‌سفلی، عرض قابل توجه این فضا، وجود دو ردیف ستون را ضروری ساخته است.
- ✓ با وجو شکل متفاوت ایوان‌ها این فضا از مهم ترین بخش‌های خانه ترکمن‌ها به شمار می‌رود. در روستای امند ایوان خانه‌ای به شکل L ساخته شده است.
- ✓ ایوان در خانه‌های مناطق ترکمن نشین به شکل‌های گوناگون دیده می‌شود. در یکی از واحدهای مسکونی روستای اینچه سفلی، ایوان خانه دورتادور اتاق‌ها گسترده شده و خانه را چون نگینی در گرفته است.
- ✓ ایوان‌های وسیع که چند طرف اتاق‌ها را پوشانده‌اند، علاوه بر آنکه فضای وسیعی در اختیار ساکنین خانه قرار می‌دهند، دیوارهای خانه را نیز از گزند عوامل جوی محفوظ می‌دارند. یکی از واحدهای مسکونی روستای امند، ایوان خانه سه طرف اتاق‌ها را پوشانده است.

✓ حیاط در شمال خراسان بیشتر به عنوان مهمترین فضای توزیع کننده فعالیت‌ها مطرح است که بدین معنی در ارتباطات زنجیره‌ای فضاهای مختلف باهم اساسی‌ترین نقش را دارا است. خانه‌های شمال خراسان عموما دارای ارتباطات باز هستند و بالتبع دسترسی‌ها در این خانه به سهولت انجام می‌گیرد.

✓ با وجودیکه حیاط اولین و شاید مهمترین حریم خانه، چه از نظر امنیتی و چه از بعد حفظ حرمت و پوشش اسلامی بشمار می‌رود، ولی بسیاری از حیاط‌های نواحی قوچان، شیروان و بجنورد فاقد حصار و یا دیوار جداکننده می‌باشند.

✓ حیاط‌های مشترک از ویژگی‌های خاص مسکن در شمال خراسان است. تقریبا در تمامی روستاهای بازدید شده نمونه‌هایی از واحدهای مسکونی با حیاط مشترک وجود داشت که فضاهای اطراف حیاط محل سکونت دو یا چند خانوار بوده و فضای حیاط مورد استفاده تمامی آنها قرار می‌گیرد.

✓ در بیشتر واحدهای مسکونی شمال خراسان همچون روستای کلاته فیروزه، بخش‌های ساخته شده خانه تنها در یک سوی حیاط جای دارند. در حقیقت این شکل، معماری غالب حیاط‌های شمال خراسان محسوب می‌شود.

✓ در شمال خراسان به پیروی از جهت مناسب استقرار واحد مسکونی که رو به جنوب می‌باشد، نورگیرهای اصلی ساختمان‌ها نیز در وجه جنوبی آن‌ها تعبیه شده‌اند. آفتاب مطبوع جنوب در این مناطق نسبتا سردسیر، از طریق پنجره‌های بالنسبه وسیع خانه، به داخل اتاق هدایت می‌شود و گرمای مناسبی در خانه ایجاد می‌نماید. ایوان خانه نیز که اغلب به همین سو ساخته می‌شود، از نور کافی برخوردار است. استقرار ساختمان در شمال زمین و ایجاد پنجره در وجه جنوبی آن، امکان تهویه مناسب از سمت جنوب را نیز به ایوان و اتاق‌ها می‌دهد. بعکس دیوار شمالی بنا معمولا پنجره‌ای وجود ندارد و به این ترتیب خانه از نفوذ باد مزاحم و سرد شمال شرقی محفوظ می‌ماند.

✓ در شمال خراسان استفاده از آفتاب گرم زمستانی و بهره‌گیری از آفتاب گرم زمستانی و بهره‌گیری از نسیم‌های ملایم و مطبوع شرقی و غربی، سبب جهت گیری واحدهای مسکونی روستایی به طرف جنوب شده است.

✓ خانه‌هایی که امکان نورگیری از جنوب را ندارند، اغلب پنجره‌هایی بسوی شرق دارند.

✓ بازشوهای بناهای شمال خراسان، اعم از درب‌ها و پنجره‌ها، تنها طریق تامین نور و تهویه اتاق‌های خانه بشمار می‌روند.

✓ در قسمتی از ارتفاعات شمال غربی استان و نواحی شمالی شهرستان‌های بجنورد و قوچان بخصوص نواحی ترکمن نشین که جنگل‌های چوب ارس وجود داشته و یا دارد، از این چوب نیز برای تهیه تیرها و ستون‌های چوبی استفاده نموده‌اند. به سبب ناصافی و انحناهای موجود در چوب‌های درخت ارس تیرهای حمال اصلی سقف ایوان‌ها که با این چوب جنگلی ساخته شده‌اند اغلب به صورت چوب چهارتراش بکار برده می‌شوند. خصوصا در مناطق ترکمن نشین که ایوان خانه‌ها طویل است و معمولا با یک تیر حمال جنگلی نمی‌توان پوشش تمامی طول ایوان را تامین نمود، دو یا چند تیر تراش داده شده را به هم متصل کرده و به عنوان تیر اصلی باربر بکار می‌برند. در چنین حالتی قرارگیری تیر بر روی ستون و اتصال آنها نیز با سهولت بیشتری انجام می‌شود. نوع دیگری از چوب جنگلی که مرخ نام دارد، در روستاهای قوچان مورد استفاده قرار می‌گیرد. ترکمن‌ها به قطعه‌های چوب جنگلی که روی تیرهای چوبی قرار می‌گیرند، آرچه و یا سونه می‌گویند.

✓ چنانچه ساقه‌های نی در دسترس روستائیان باشد، از نی نیز برای پوشش روی تیرها استفاده می‌کنند. نوعی از این نی‌ها لوخ نام دارد و در روستاهای مرکزی شیروان همچون رضا آباد بکار می‌رود. ترکمن‌ها نیز از نی‌های بخصوصی که قامیش نام دارد و در اطراف رودخانه اترک می‌روید، استفاده می‌کنند.

منبع: الگوی مسکن روستایی، پژوهشی در معماری روستایی استان خراسان، مهران علی الحسابی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/memari

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%85%D8%B9%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%8A+%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A+%D9%88+%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%85%D9%86%D9%8A+%D8%AF%D8%B1+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86-22349.html

برج و باروی نادری

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان :

برج و باروی نادری

بلافاصله بعد از کتیبه، برج بلندی در بالای کوه – در همان دست و ردیف کتیبه – به چشم می خورد. از گل و سنگ و آجر. بلندی قامت برج از زمینی که بر آن ساخته شده ۸ تا ۹ متر است و ارتفاع آن از بستر رودخانه بالغ بر ۴۰ متر است. برجی دیگر در همین سمت و در بالاتر وجود دارد که در روزگاران رونق و اهمیت کلات، در این برجها نگهبانانی به پاسداری در بند ورودی کلات مامور بودند و نیز قورخانه ای و پاسدارخانه ای در همین محل دایر بوده و قراول خانه ای در سمت مقابل – آن طرف رود – که تا همین اواخر گماشتگان موظفی با عنوان ساخلو اداره آن را به دست داشته اند و از فراز این جایگاه رفت و آمد مردم به داخل قلعه کنترل می شده است. اجازه ورود را از این طرف شخصی به نام قلعه بیگی می داده که مقیم دربند بوده است و اجازه خروج از کلات را از آن طرف خان حاکم می داده است، به صورت بلیط خروجی...

منبع: کلات نادری، محمد رضا خسروی، انتشارات آستان قدس رضوی ۱۳۶۷

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/borjbaru

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D8%A8%D8%B1%D8%AC+%D9%88+%D8%A8%D8%A7%D8%B1%D9%88%D9%8A+%D9%86%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D9%8A-22350.html

قصر خورشید

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان :

قصر خورشید

قصر خورشید با چشم اندازی دلپذیر و پرشوکت درست در وسط شهر و در یک میدانگاهی وسیع، هر صبح و هر شب و همیشه در منظر مردم است. کلاتی از هرجا که بگذرد به ناگزیر راهش از جلو این کاخ پر جلال خواهد بود. حتی خورشید در همه صبح ها همین که از گذرگاه "کشتنی" بالا می آید نخستین برخوردش با سنگ های قهوه ای و یکپارچه نادر شاه است...

قصر را سه طبقه می بینیم. نخستین: زیر زمین و بسیار تاریک و وسیع و دارای زوایای پرپیچ و خم که می گویند جای خزاین نادر و به روایتی جای گردنکشان و مغضوبان دربار نادر بوده است. نوعی زندان موقت، زیر چکمه های شاه.

طبقه دوم همکف است و سه چهار پله از سطح خاک بالاتر. این طبقه قسمت اصلی بیوتات کاخ است که از غرفه ها و اتاقهای اندرونی متعددی تشکیل شده است. گچ کاریهای آثار تابلوهای متعددی در کادر آینه کاری شده وجود داشته اند. که شیوه مهماری آن چنین بوده است. رنگها فرو ریخته اند اما هنوز می توان این جا و آن جا در رواق این شاه نشین یا بر پیشانی آن خلوتخانه جلوه هایی از رنگ را دید.

صورتی، بنفش و آبی سیر. من دقایق هنری بنا را توصیف نمی کنم تا زیباییش را ضایع نکرده باشم. چشم داری تو به چشم خود بنگر. طبقه بالایی با سنگهای استوانه ای و با داشتن ۶۶ ستون سنگی، آن قدر عظیم و شگفت انگیز است که با بهترین نمونه معماری های باستانی سر برابری دارد. سنگهایی که در قصر به کار رفته بزرگتر و دست نیافتنی تر و بسیار عظیمتر از استعداد و امکانات دوره افشاری است. هلالیهای غرفه های پیرامون با آن همه وسعت و ارتفاع تنها با دو قطعه سنگ که سر به هم گذاشته اند، ساخته شده است. بدنه قصر پوشیده از حجاریهای هنرمندانه استادانی است که بی تردید اگر از هند بدین کار گمارده نشده باشند، تحت تاثیر معماری اصیل هندی به ظرافت و دقت بسیار از دل سنگهای عبوس و سرد، میوه هایی جون موز، گلابی، انبه، سیب و غیره پدید آمده است. میوه ها اغلب وابسته به منطقه استوایی و گرم است. مجموعه های میوه را گل و برگ و بوته هایی به قاعده، آرایش داده اند. اصلا در تابلوهای حجاری شده بدنه قصر همه چیز به قاعده است و ظریف و جاندار اما دریغ که روزگار حتی به سازندگان قصر مجال نداده است که مثلا حجاری شاخه گلی را به آخر برسانن و مجموعه میوه ای را به سلامت بر سنگ بنشانند. بیشتر کارها ناتمام مانده است و همانطور که اشاره شد ظاهرا استادان و کنده کاران و معماران وهنرمندان با مرگ نادر شاه تیشه و شاغول و قلم را به زمین انداخته وسر خود گرفته اند.

دورتادور قصر را حوضچه های متعددی در برگرفته اند که از دل هرکدام فواره ای اوج می گیرد تا هوای پیرامون قصر را خنک و دل انگیز سازد. بعضی از این فواره ها شکسته و ریخته هنوز در کف حوضچه ها ریشه در سنگ دارند. اندام آب فشانها از سنگ است، استوانه ای و مجوف وباریک. احتمال هم دارد که نوعی ریختنی باشد از مصالح آن زمان مثلا ساروج.

چندین چنار سالخورده و سرفراز به بلندی قصر در اطراف محوطه سر به آسمان برده اند. اینها انگار بازمانده باغهای چهار گانه ای باشند که در چهار جهت قصر وجود داشته اند و حالا از آن باغها همین ها مانده اند. کلاتیها روزگار خرمی این باغها را درک کرده اند و چنانچه می گویند، عمارت حکومتی کلات در باغ غربی میدان بوده است جایی که الان در تصرف گروهان ژاندارمری است.

در گوشه ای دیگر، در ضلع شرقی، هنوز اصطبلها و آخورها و اخیه ها برجای مانده اند. شیهه اسبی اما، هرگز!

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/%D9%82%D8%B5%D8%B1%D8%AE%D9%88%D8%B1%D8%B4%DB%8C%D8%AF

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%82%D8%B5%D8%B1+%D8%AE%D9%88%D8%B1%D8%B4%D9%8A%D8%AF-22351.html

لوله آب قره سو

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان:

لوله آب قره سو

آب گوارا و بسیار شیرین و خنک قره سو به هیات آبشار زیبایی از روی سر کوه به دره می ریزد. بی مصرف و رها. گروهی که به هوای این آب، دور آبشار را گرفته اند و کلاته ای بنیاد کرده اند. بیشتر دامدارند تا کشاورز و آب به معنی و آب به معنی

واقعی اش به هرز و هدر می رود... آب کلات گچ دارد. نه کم، زیاد. و ژرف رود هم که از کلات می گذرد در بالا دست حمام قلعه به آب گوگردی "ایستق سو" آلوده می شود.

...برای انتقال آب، سنگهای بزرگی را تراش داده اند به شکل آسیا و بعد داخل سنگ ها را خالی کرده اند و سپس آنها را ظاهرا با ساروج به هم وصل کرده اند که کار ساده ای نیست آن هم نه یک متر و دومتر. دست کم ۱۲ هزار متر! روی هم رفته در ازای هر سنگ بین ۳۰ تا ۶۰ سانتی و قطر دایره سنگ، ۱۰۰ سانتی متر است که از هر طرف آن ۲۰ سانتی متر برای جدار لوله وا گذاشته اند و بقیه یعنی نیم متر دیگر را خالی کرده اند که می شود قطر آبراه.

خیلی راحت می شود حساب کرد که اگر میانگین ضخامت هر سنگ را که گفته می شود بین ۳۰ تا ۶۰ سانتی متر است ۵۰ سانتی متر در نظر بگیریم بیست و چهار هزار سنگ را باید تراش داد و خالی کرد و ردیف کرد و به هم پیوند داد تا لوله آبی فراهم آید از قره سو تا قصر خورشید. اینک دایره های مجوف و پراکنده این لوله ها در درون و بیرون کلات به دید می آیند.

منبع: کلات نادری، محمد رضا خسروی، انتشارات آستان قدس رضوی

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/luleqarasu
http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%84%D9%88%D9%84%D9%87+%D8%A2%D8%A8+%D9%82%D8%B1%D9%87+%D8%B3%D9%88-22352.html

حاج قربان سلیمانی (حاجی قوربان سولئیمانی بویوک تورک موسیقی چی)

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری - ترک‌های خراسان:

حاج قربان سلیمانی (حاجی قوربان سولئیمانی بویوک تورک موسیقی چی)

هنگامی که ساز می‌نوازم, سازم دیگر ساز من نیست, من ساز منم.

ساز چالاندا, سازیم دئییل, من اؤزومون سازیم اولورام

"a gift from heaven"

"... A True National Treasure ...."

Liberation

موهبتی بهشتی,گنجینه واقعی ملی

اوچماقدان بیر آرماغان, گئرچک میللی بیر گؤمو

"He gracefully took his dotar and started playing. And it was a miracle."

"His Virtuosity and musicality are as natural as they are incredible."
Le Nouvel Observateur

او با ظرافت دوتارش را بدست گرفته و به نواختن آغاز نمود. و این یک معجزه بو د

اینجه لیکله ایکی تئللی‌سینی الینه آلیب چالماغا باشلادی, و بو بیر مؤعجوزه ایدی

"... one of the world's great traditional musicians..."

ایران به لحاظ ملی یکی از متنوعترین و رنگارنگترین کشورهای منطقه و جهان است (اندکس تنوع ملی در هندوستان ۰.۸۳ , در پاکستان ۰.۸۰ , در افغانستان ۰.۷۰ , در ترکیه ,۰.۲۳ و در ایران ۰.۷۳ می‌باشد) . بزرگترین گروه ملی ایران ملیت ترک می‌باشد که در سراسر ایران پخش شده است. یکی از مناطقی که ملیت ترک در آن به طور متراکم ساکن است ناحیه شمال خراسان می‌باشد (آذربایجان در شمال غرب و جنوب ایران محل اسکان اتحادیه طوائف قشقایی, خمسه و دیگر اهالی ترک دو منطقه دیگر را تشکیل می‌دهند . در ضمن در شمال خراسان علاوه بر ملیت ترک گروه ترکی خویشاوند دیگری یعنی خلق ترکمن به طور متراکم در نواحی غربی مجاور دریای خزر نیز ساکن است).

با آنکه ملل ساکن در ایران با پس از صدها و هزاران سال زندگی در جغرافیای مشترک و تبادل فرهنگی دارای وجوه اشتراک بی‌شماری با یکدیگرند, هر کدام صاحب مختصات ملی و هویتی ویژه بسیاری نیز هستند. از میان مشخصات فارقه ملیت ترک در ایران به نظر من سه خصوصیت را می‌بایست برشمرد: زبان ترکی, فرهنگ موسیقیایی ترکی و سنن–باورهای اعتقادی. این سه مشخصه فارقه در ضمن در میان پارامترهای هویت مشترک همه گروهها و زیرگروههای ارضی, طائفه ای و مذهبی ترک زبان ایران نیز می‌باشند. هویت مشترکی که باعث می‌گردد ترکزبانان ایران در آینده نیز مانند گذشته نه به صورت گروههای قومی متفاوت, بلکه به شکل قوم, خلق و یا ملت واحدی متشکل, دسته بندی و تعریف گردند.

فارغ از منطقه ارضی و جغرافیایی, فارغ از وابستگی طائفه ای و مذهبی آنچه که فرهنگ موسیقیایی ملیت ترک را از دیگر ملل همسایه ایرانی متمایز می‌سازد , علاوه بر جایگاه بسیار برجسته و منحصر به فرد موسیقی در حیات اجتماعی ترکهای ایران – می‌تواند در سه عنصر اوزان (بخشی–عاشیق–...), قوپوز (ساز–دوتار– چؤگور....) و دستانها خلاصه شود. تصور نمودن خلق ترک ایران بدون سه گانه اوزان–قوپوز–دستان غیرممکن است.

حاج قربان سلیمانی قوچانی عالیترین شکل تجسم این سه عنصر فرهنگ موسیقی اصیل و مردمی–ملی‌خلق ترک ایران در عصر ماست. او یکی از آخرین نمونه های اساتید بخشی برجسته در موسیقی ترکی است. بسیاری حاج قربان سلیمانی را یکی از مهمترین و برجسته ترین هنرمندان معاصر ایران شمرده اند. موسیقی, نوازندگی و خوانندگی و اشعار ترکی (و فارسی) او که آنها را به لهجه خاص ترکان شمال خراسان می‌خواند هر گونه مرز و سد زبانی را در هم می‌نوردد.

حاج قربان سلیمانی موسیقیدان کشاورز, خواننده و نوازنده **دوتار**—به ترکی **ایکی تئللی**, فرمی از ساز ملی ترکی **قوپوز** در شمال خراسان- , در سال ۱۲۹۹ در روستای ترک نشین علی آباد در شمال قوچان (در منطقه ترک نشین در شمال خراسان) بدنیا آمد. او به لحاظ ملیت ترک می‌باشد. حاج قربان که اکنون بیش از هشتاد سال سن دارد, تمام مدت زندگیش را در علی آباد بسر برده است. او در مزرعه خود در این روستا زندگی می‌کند. وی علاوه بر زبان ملی و مادری خود ترکی, مانند بسیاری از بخشی های شمال خراسان قادر به خواندن به زبانهای کردی و فارسی نیز میباشد.

حاج قربان سلیمانی، از هفت سالگی نزد پدرش **کربلایی رمضان** که خود از یکی از نوازندگان برجسته و معروف دو تار در شمال خراسان بود به شاگردی نشست, دو تار بدست گرفت و هنر نوازندگی را آموخت. **کربلایی رمضان** نیز هنرش را از پدر خویش آموخته بود. حاج قربان بیست ساله بود که پدرش درگذشت. بعد از فوت پدر نزد استادان موسیقی ترکی **غلامحسین بخشی جعفرآبادی**، **حاج محمد بخشی قیطانی** و **عوض بخشی** به آموختن نوازندگی دو تار و خوانندگی ادامه داد و در ۲۱ سالگی عنوان **بخشی** گرفت. گفته شده است که شیوه نوازندگی او بیشتر متأثر از شیوه **غلامحسین بخشی** است. او در سیر حیات موسیقیایی خود به مجالس عروسی در روستاها و قصبه های افشاریورد دعوت می‌شد.

حاج قربان از سال ۱۳۴۶ تا ۱۳۶۶ مدت بیست سال به دلایل مذهبی دست به **ساز** نزد و از نواختن دو تار امتناع ورزید. وی در این مورد می‌گوید: "یک روز بعد از سفر حج که از یک جشن عروسی بر می‌گشتم ملایی به من گفت که من و موسیقی من نفرین شده و شیطانی هستیم. من آن روز دوتارم را به گوشه انداخته و تقریبا به مدت بیست سال ساز نزدم". تا اینکه دو روحانی از مشهد بر خلاف شیخ اول به وی تاکید کردند که ساز زدن گناه نیست و موسیقی او را موهبتی الهی خوانده و تشویق به نواختنش کرده و وی را با سازش آشتی دادند.

حاج قربان کشاورزی دارای دو دختر و یک پسر است. او مطابق سنن ملی ترکی, هنرش را به تنها پسرش علیرضا که اکنون بیش از پنجاه سال دارد و همه جا در ساز و آواز پدر را همراهی می کند آموخته است. پسرهای **علیرضا سلیمانی** نیز که ۱۱ و ۱۵ ساله هستند به نوبه خود دنباله روی هنر پدر و پدر بزرگشان می‌باشند .

حاج قربان سالهاست که در جشنواره های مختلف موسیقی در ایران و فستیوالهای خارج از کشور شرکت می کند و دوستداران هنر موسیقی را با هنر بی‌بدیل نوازندگی خود , با موسیقی مقامی و فولکلوریک ترکی آشنا و محظوظ می‌کند. او در ایران نیز پس از انقلاب در فستوالهای چندی در تهران شرکت نموده است. حاج قربان در سال ۱۳۶۹ دو برنامه در جشنواره موسیقی هزاره فردوسی اجرا نمود و در همین سال در جشنواره آواز و موسیقی انقلابی جایزه اول را به عنوان بهترین و اصیل ترین نوازنده کسب نمود.

حاج قربان سلیمانی در جوانی به کشورهای سوریه, عربستان (مکه) و ترکیه سفر کرده است. او در فرانسه (۸ بار), آلمان, سوئیس، بلژیک، کلمبیا، انگلیس، پرو، پاناما، آمریکای شمالی به کنسرتهای گوناگون دعوت و در آنها برنامه اجرا کرده است. در سال ۱۹۹۱ میلادی که این هنرمند بزرگ ترک در فستیوال موسیقی و تئاتر سنتی ایران در جشنواره شهر آوینیون فرانسه شرکت کرده بود حضار را مجذوب و حیران هنر خویش ساخت و تحسین موسیقی دانان و آهنگ سازان نامی غرب را برانگیخت. منتقدین اروپایی موسیقی در روزنامه فرانسوی لوموند به او لقب **" گنجینه ملی واقعی"** را دادند و مجله مشهور فرهنگی فرانسوی نوول آبزرواتر در مورد او نوشت "حس عمیق او نسبت به موسیقی و مهارت او در نوازندگی, در عین حال که بسیار طبیعی جلوه می‌کند, بسیار حیرت انگیز است". پس از فستیوال آوینیون وی در مقابل تماشاگران به وجد آمده در پاریس اجرای هنر نمود. در این اجرا حاج قربان و پسرش از سوی تماشاگران سه بار به صحنه بازخوانده شدند و پس از آن بر دستهای حضار حمل شدند. حاج قربان همان سال به جشنواره هنر ایران در دوسلدورف آلمان دعوت شد. پس از آن پی‌درپی نشریات لوموند, لیبراسیون, لو نوئل اوبزئرواتور, بی‌بی‌سی, و رسانه های دیگر با وی مصاحبه هایی انجام دادند و عکس وی در قاب جلد لیبراسیون شماره جولای ۱۹۹۱ با تیتر **گنجینه ای ملی** چاپ شد. مجله لوموند فرانسوی نیز تصویر حاج قربان سلیمانی را روی جلد خود چاپ کرد و زیر آن نوشت:"کسی که درهای بهشت را به روی غرب گشود". با این فستیوال دنیای غرب موسیقی او –موسیقی ترکی شمال خراسان را کشف کرد و بدین ترتیب او به یک نوازنده جهانی تبدیل و شهرتی بین المللی کسب کرد.

حاج قربان سلیمانی نوازنده بزرگ دوتار ترکی خراسانی, این آخرین راوی بزرگ بازمانده از نسل بخشیان ترک شمال خراسان در باره ساز و موسیقی ملی ترکی چنین می‌گوید:

- **باید با ساز مهربان و شکیبا بود.** تو عاشق سازی، نه ساز عاشق تو. وقتی که ساز و نوایش آدم را گیر بیندازد دیگر نمی‌توانی از چنگش خلاص شوی. در این حال است که از خود بیخود می‌شوم, حساب زمان از دستم در می‌رود و تمام بدنم خیس عرق می‌شود. ساز گویی بال در می‌آورد، خودش را به این طرف و آن طرف می‌کشد. سیم هایش جان می‌گیرند و با هر پنجه من به فریاد و لرزه در می‌آیند .

- **آدم تا به سن عقل و کمال نرسد نمی‌فهمد عشق چیست.** سن که از پنجاه گذشت، آن وقت می‌فهمی که عشق چه کارها می‌کند و دفع بلاها که نمی‌کند. پنجاه ساله باشی می‌فهمی که ساز چه راز و نیازی با تو می‌کند!

- **این همه موسیقی تمامی کشورها هیچ تفاوتی با یکدیگر ندارد** . هر ملیت و قومی بنا به شرایط و موقعیت خود کار می‌کنند.

- اگر عکس مرا به هر فرانسوی نشان دهید مرا می‌شناسد ولی از هر ۱۰۰ نفر مشهدی حتی یک نفر هم اسم مرا نشنیده است . این به خاطر این است که **ما هنردوست نیستیم** ولی خارجی‌ها به خصوص فرانسویان هنر دوست و عاشق موسیقی‌اند.

- اگر جشنواره ها نباشد، موسیقی محکوم به مرگ است و مسلما باید به آن توجه زیادی بکنند و در این میان شرطی وجود دارد و آن این است که **هر قوم و طایفه از شمال ، جنوب و شرق و غرب و از کرد و ترک و فارس و بلوچ و... فرهنگ خود را حفظ کند و در اشاعه آن بکوشد و آن را من درآوردی و زایل نسازد.** حیف است که آهنگهای ماندگار ما در اثر بی‌توجهی برخی هنرمندان از میان برود. متاسفانه موسیقی امروز ایران مثل مطرب بازی سرکوچه شده است و به سمت هرج و مرج و بیگانگی پیش می‌رود. **باید به آنچه از آباء و اجداد ما باقی مانده است ، وفادار باشیم** ؛ زیرا آن گنجینه ای است که ما بیشتر از این به آن مدیونیم و ما فرهنگی داریم که در دنیا نمونه است و حیف نیست که آن را با نغمه های بیگانه و

من درآوردی قاطی کنیم؟ به نظر من **هر قوم و قبیله ای باید با خودش رقابت کند و درست نیست که پا در کفش دیگر اقوام کند.** [۱]

حاج قربان سلیمانی که عضو هیات داوران دومین جشنواره‌ی موسیقی مقامی بود وضعیت و میزان حمایت دولت از هنرمندان در قالب طرح تکریم را امری مثبت و قابل توجه می‌خواند و تصریح می‌کند: با توجه به گسترش و شدت غنای موسیقی مقامی خراسان، اعتلا و توسعه این هنر نیاز به برنامه‌ریزی گسترده دارد. توسعه موسیقی مقامی نیازمند آموزش صحیح و اصولی است لذا به هر کسی نباید اجازه تدریس و آموزش داده شود کما این که علاقمندان آموزش قبلا باید مراحلی را پشت سر بگذارند تا مجوز دریافت کنند. وقتی استاد ناقص باشد شاگرد به مراتب بدتر و ناقص‌تر از استاد خواهد شد لذا باید برای نحوه آموزش موسیقی مقامی تمهیداتی اندیشیده شود.خواهش من از مسئولان فرهنگی و هنری آن است که موسیقی مقامی را که میراث فرهنگی و معنوی گذشتگان ماست مدنظر قرار دهند. هنرمندان موسیقی مقامی نیز بدانند این حوزه از هنر کاملا اصیل و پاک است که قرطی‌بازی در آن جائی نداشته و نخواهد داشت.

شاه ختایی مقامی- با اجرای حاج قربان سلیمانی

بیر بلادان قاچیبان یوز مین بلایا اوغرادیم

بیر زامان شاد اولمادیم درد و بلایا اوغرادیم

قان یوتوب هر لحظه بیر درد و بلایا اوغرادیم

نئیله ییم ائی دوستان من بی‌وفایا اوغرادیم

شول فلکین گردیشی, هئچ وقت منی شاد ائتمه دی

خسته کؤنلوم بیر بلادن, غمدن آزاد ائتمه دی

آیری دوشدوم قووم و قارداشدان منی یاد ائتمه دی

من تکین بخت-ی قارانی خانه ویران ائتمه دی

نئیله ییم ائی دوستان, من بی وفایا اوغرادیم؟

گؤرسه لر احوالیمی هر موبتلا ییغلار منه

آه و ناله مدن یانیب شاه و گدا ییغلار منه

دال ائدیپ بیگانه لر هر آشینا ییغلار منه

رحم ائدیب هر مفلس و هر بینوا ییغلار منه

نئیله ییم ائی دوستان, من بی وفایا اوغرادیم؟

ائی خودایا ائیله دین غمدن صنوبری نه حال

هئچ موسلمان اولماسین من تک غم ایچره موبتلا

لوطف ائدیب یا خیضر-ی پئیغمبر مدد ائت سن منگا

قالمیشام دار و فنا ایچره گیریفتار و بلا

نئیله ییم ائی دوستان, من بی وفایا اوغرادیم؟

---

[۱] متاسفانه علی رغم تصریح و تاکید حاج قربان سلیمانی , بعضی از موسسات موسیقی فارسی به خصوص در خارج از کشور حاج قربان , ساز ملی ترکی قوپوز-دوتار, نهاد بخشی-عاشیقی و کلا موسیقی و رقص مقامی, آیینی, ایلی و فولکلوریک ترکی خراسان و ترکان دیگر نقاط ایران را به طرزی بسیار ناخوشایند با عنوان موسیقی سنتی فارسی, موسیقی هنری فارسی, فرهنگ فارسی و .... (Traditional Persian culture,Persian Art Music ,Persian music) تقدیم می‌نمایند. به عنوان مثال نگاه کنید به آدرسهای زیر: http://www.kereshmeh.com/music.html , www.persianmusic.com , Khorasan Persian Art Music

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/%D8%AD%D8%A7%D8%AC%D9%82%D9%88%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%86%D8%B3%D9%88%D9%84%D8%A6%DB%8C%D9%85%D8%A7%D9%86%DB%8C

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D8%AD%D8%A7%D8%AC+%D9%82%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%86+%D8%B3%D9%84%D9%8A%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A+(%D8%AD%D8%A7%D8%AC%D9%8A+%D9%82%D9%88%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%86+%D8%B3%D9%88%D9%84%D8%A6%D9%8A%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A+%D8%A8%D9%88%D9%8A%D9%88%D9%83+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%85%D9%88%D8%B3%D9%8A%D9%82%D9%8A+%DA%86%D9%8A)-22353.html

معرفی روستاهای تورک نشین خراسان – روستای اینچه سفلی

یکی از روستاهای بزرگ ترکمن نشین غرب بجنورد، روستایی بنام اینچه سفلی است. این روستا در شمال جاده ارتباطی آشخانه به گرماب واقع شده و از توابع بخش مانه و سملقان محسوب می‌شود. فاصله اینچه سفلی تا آشخانه مرکز بخش در حدود ۵۹ کیلومتر است که قریب ۴۵ کیلومتر از این مسیر را جاده اصلی آسفالته تشکیل می‌دهد.

اینچه سفلی در یکی از مناطق غربی استان خراسان واقع شده و فاصله چندانی با انتهای شرقی دشت گرگان ندارد. سرتاسر این منطقه را که در جنوب رودخانه اترک و در میان اراضی کشاورزی قرار گرفته، تپه‌های کم ارتفاع محصور کرده‌اند. آب و هوای این ناحیه معتدل و تا حدودی شبیه به مناطق واقع در دشت گرگان است. باد غالب روستا از سمت شرق می‌وزد و بسیار مفید است. وزش این باد در تابستان، موجب جریان یافتن هوا در خانه‌های این منطقه و خنکی آن می‌گردد و به هنگام برداشت محصول و خرمنکوبی نیز به روستائیان یاری می‌رساند.

جمعیت اینچه سفلی حدود ۱۷۰ خانوار است که بیش از ۱۰۰۰ نفر را شامل می‌شوند. اهالی روستا از نژاد ترکمن و از طایفه گوکلان بوده و همگی سنی مذهب می‌باشند.

با توجه به وجود رودخانه اترک و آب نسبتا فراوان و نیز اراضی حاصلخیز کشاورزی در این منطقه رواج داشته و شغل غالب مردم را تشکیل می‌دهد. مهمترین محصولات کشاورزی گندم، جو و پنبه است که بخش قابل توجهی از آن به فروش می‌رسد. رودخانه اترک اصلی ترین منبع تامین آب زراعی روستاست. علاوه بر رودخانه، یک چشمه و یک چاه آب نیمه عمیق نیز، به آبیاری مزارع روستا مدد می‌رسانند. با این وجود، مزارع واقع در جنوب روستا که به آب رودخانه دسترسی ندارند، بصورت دیم کشت می‌شوند. قسمتی از اراضی زراعی اینچه سفلی که دارای سند می‌باشند، بصورت خرده مالکی و مابقی به صورت مشاع اداره می‌شوند.

بخشی از اراضی اطراف روستا به باغات میوخ اختصاص یافته‌اند. محصول این باغات شامل انگور، سیب و آلوست که به مصرف خود روستائیان می‌رسد.

اینچه سفلی با وجود اینکه یکی از روستاهای واقع در مسیر ایلات کوچ رو شمال خراسان می‌باشند، ولی خود تاثیر چندانی از زندگی این ایلات نگرفته است. بویژه دامپروری که تنها منبع درآمد ایل‌نشینان و اقوام کوچگر محسوب می‌شود، در اینچه سفلی رونق ندارد و تعداد دامهای روستا از ۵۰۰ راس تجاوز نمی‌نماید. در عوض قالیبافی در این روستا، همانند سایر روستاهای ترکمن نشین، نقش اقتصادی مهمی دارد و منبع درآمد خوبی برای خانواده‌های ساکن روستا محسوب می‌شود. زنان هنرمند اینچه‌ای، پس از فراغت از کارهای روزمره، در گوشه‌ای از فضای نشیمن، هنر خود را بر تاروپود قالی جان می‌بخشد و حاصل زحمات آنان قالی و قالیچه‌های زیبایی است که علاوه بر کف اتاق‌های خودشان را زینت می‌بخشد، متاع با

ارزشی برای عرضه به مراکز فروش نیز می‌باشد. علاوه بر قالیبافی که زنان انجام آن را بر عهده دارند، نمد مالی نیز از صنایع دستی پررونق و رایج در اینچه سفلی است. این کار پرزحمت عمدتا توسط مردان انجام شده و نمدهای محصول اینچه نیز بدلیل طرح، نقش و رنگ‌های زیبایشان، مشتریان خوبی در شهرهای اطراف دارند.

اینچه سفلی دارای آب لوله کشی و برق می‌باشد. منبع تامین آب آشامیدنی روستا، چشمه بوده و برق آن از شبکه سراسری تامین می‌گردد. امکانات آموزشی روستا شامل یک دبستان دخترانه و یک دبستان پسرانه است که نوآموزان در آن به تحصیل اشتغال دارند. از امکانات درمانی اینچه اثری به چشم نمی‌خورد و نزدیکترین درمانگاه در ۴۰ کیلومتری روستا قرار دارد.

اینچه سفلی بافتی فشرده دارد که در زمین همواری استقرار یافته است. بجز بخش کوچکی از واحدهای مسکونی جنوب روستا که بر روی شیب تپه بنا شده‌اند، سایر قسمت‌های بافت بر زمین مسطح قرار گرفته و فاقد پستی و بلندی و ناهمواری می‌باشد. شیب ملایمی نیز که در تمامی نقاط روستا به سمت شمال وجود دارد، در معابر و کل بافت ایجاد ناهمواری نموده است. راه ارتباطی اصلی اینچه در مرکز این روستا به میدان کوچکی ختم می‌شود که اکثر اماکن عمومی در کنار آن جای دارند. دیگر تاسیسات عمومی روستا نیزی عمدتا در کنار این معبر اصلی قرار گرفته‌اند. بجز این خیابان و چند کوچه نسبتا عریض که از آن منشعب می‌شود سایر کوچه‌ها و معابر روستا از عرض کمی برخوردار بوده و امکان عبور اتومبیل در آنها وجود ندارد.

واحدهای مسکونی اینچه سفلی اکثرا دو طبقه بوده و وجه نورگیر آنها به طرف جنوب و یا شرق ساخته شده است. در طبقه زیرین خانه معمولا فضاهایی چون انبار، طویله و کاهدان قرار گرفته و طبقه بالا تنها به فضاهای زندگی نظیر ایوان، اتاق نشیمن و محل قالی بافی اختصاص دارد. وجود آشپزخانه در خانه‌ها الزامی است و این فضا معمولا در گوشه‌ای از محوطه حیاط قرار دارد. ولی اتاق میهمان در بیشتر خانه‌ها وجود ندارد و پذیرایی از میهمان در یکی از اتاق‌های خانه که تمیزتر و دارای وسایل بهتر است، انجام می‌شود. واحدهای مسکونی اینچه سفلی فاقد حصار و دیوار جداکننده بوده و فضای حیاط در آنها، از معابر جدا و تفکیک نشده است. بدلیل روابط خاص خویشاوندی میان ترکمن‌ها، زندگی مشترک چند خانوار در یک واحد مسکونی رواج دارد و در بیشتر واحدهای مسکونی، چند خانوار زندگی می‌کنند. به همین دلیل خانه‌های این روستا دارای اتاق‌های بیشتر و ایوان طویل‌تری می‌باشند که ویژگی خاص معماری این منطقه بشمار می‌رود.

اغلب ساختمان‌های روستای اینچه سفلی با مصالحی چون خشت، گل و چوب جنگلی ساخته شده‌اند. از خشت و گل در ساخت دیوارها و از چوب برای پوشش سقف استفاده می‌شود. چوب‌های جنگلی ارس یا نوع محلی آن که آرچه نامیده می‌شود، بعنوان تیرهای چوبی سقف بکار رفته و حد فاصل این تیرها نیز با

پرواز یا تخته و نی کاملا پوشانیده می‌شد. اما در سال‌های اخیر و با از میان رفتن جنگل‌ها، چوب سپیدار جایگزین چوب‌های جنگلی شده است. روی سطح مسطحی را که با استفاده از تخته یا نی در سقف ایجاد می‌شود، یک لایه غوره گل و سپس یک لایه کاهگل می‌پوشاند و بدین ترتیب کار ساخت سقف به پایان می‌رسد.

پنجره خانه‌ها، همچون بیشتر روستاهای این استان در داخل روستا ساخته نمی‌شود و برای تهیه آن، روستائیان ناگزیر از سفر به شهرهای اطرافند. به همین دلیل اندازه پنجره از ابعاد خاصی پیروی نمی‌کنند و بیشتر تابع شکل‌ها و اندازه‌های رایج در شهرهای اطراف هستند تا نیازهای واقعی روستائیان. اغلب دربها و پنجره‌ها چوبی بوده و در خانه‌های نوساز از درب و پنجره فلزی استفاده شده است.

اندود داخلی و خارجی دیوارها معمولا کاهگل است و در سطوح داخلی اتاق‌ها و دیوار ایوان‌ها از گچ نیز بعنوان زینت استفاده می‌شود. دیوار طویله‌ها، انبارها و فضاهای کم اهمیت‌تر نیز که اکثرا بصورت چینه‌ای و با گل ساخته می‌شوند، فاقد اندود هستند.

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/ashaghiincha

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%D9%8A+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%86%D8%B4%D9%8A%D9%86+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+-+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%8A+%D8%A7%D9%8A%D9%86%DA%86%D9%87+%D8%B3%D9%81%D9%84%D9%8A+-22354.html

معرفی روستاهای تورک نشین خراسان –روستای ژرف

ژرف در علیای رود کلات نادری در ارتفاع ۱۷۰۰ متر قرار گرفته و در قعر یک دره تنگ ایجاد دشده است. در سال ۱۳۵۸ دارای ۱۸۰ خانوار بود که همگی ترک و دارای ۶ گله بهاره و یا ۱۴ گله زمستانی بودند که جمعا شامل ۹۰۰۰ راس میش و بز و ۲۵۰ راس گاو ماده و ۳۶ راس گاو نر کاری می‌شد.
جمعیت روستا از ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۸ کاهش یافته است، ۸۴ خانوار (کلا خانوارهای فقیر) در حوالی شهر مشهد و بخصوص در نزدیک همت آباد مستقر شده‌اند که روی جاده مشهد به کارخانه سیمان قرار دارد. آنها در اینجا، در کوره‌های آجرپزی کار می‌کنند و در بیشتر حالات همه خانواده از جمله کودکان به کار اشتغال دارند، بعضی دیگر در شهر مستقر شده‌اند که اکثر مردها (از ۳۳ نفر ۲۴ نفر در سال ۱۳۵۸) در شهرداری مشهد به عنوان رفتگر کار می‌کردند.

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/jarfkand

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%D9%8A+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%86%D8%B4%D9%8A%D9%86+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+-+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%8A+%DA%98%D8%B1%D9%81+-22355.html

معرفی روستاهای تورک نشین خراسان – روستای کلات شهرستان اسفراین

در فاصله ۱۳ کیلومتری از مسیر جاده شوسه اسفراین به بجنورد، یک راه فرعی کوتاه وجود دارد که به روستای کلات ختم می‌گردد. کلات از توابع بخش مرکزی شهرستان اسفراین می‌باشد، در میان کوههای اطرافش محصور شده و ارتفاعات آن به کوه‌های شاه جهان می‌پیوندد. اراضی اراضی واقع در شمال روستا تنهازمین‌های مسطح اطراف آن محسوب شده و مزارع و باغات را شامل می‌گردند. بخش کوچکی از باغات نیز در جنوب روستا قرار گرفته‌اند.

در اطراف کلات بجز درختان تبریزی، پوشش گیاهی دیگری به چشم نمی‌خورد. این درختان نیز چندان انبوه نبوده و تنها در اطراف مزارع و باغات دیده می‌شوند. در نزدیکی روستا چشمه کوچکی وجود دارد که تنها چشمه آن محسوب می‌گردد. آب این چشمه جوی باریکی را تشکیل می‌دهد که تنها جریان آب سطحی در اطراف کلات است. منابع آب زیرزمینی موجود در منطقه واجد اهمیت بسیار بوده و معادن زغال سنگ و کرومیت اطراف روستا در حال حاضر مورد بهره برداری قرار می‌گیرند.

آب و هوای کلات بواسطه وجود ارتفاعات در نزدیکی آن، بسیار سرد بوده و زمستان‌های آن با بارش برف و بروز یخبندان شدید همراه است. ولی تابستان کلات بسیار خنک بوده و بخاطر هوای مطبوعش، در ایام تعطیل پذیرای جمع کثیری از اهالی اسفراین و نقاط اطراف می‌باشد. باد غالب روستا، در زمستان از سوی شمال می‌وزد. وزش این باد که به باد شمال معروف است، موجب افزایش سرمای هوای می‌گردد. باد دیگری که به باد قبله موسوم است، در تابستان از جنوب می‌وزد و معمولا به محصولات کشاورزی آسیب می‌رساند. تنها باد مفید روستا از شمال غربی به طرف جنوب شرقی می‌وزد و بادی ملایم و خنک بشمار می‌رود.

جمعیت کلات بالغ بر ۱۵۰۰ نفر است که نزدیک به ۳۰۰ خانوار را شامل می‌شود. چهار طایفه اصلی ترکیب فعلی جمعیت کلات را به وجود آورده‌اند که تمامی آنها ترک می‌باشند و به زبان تورکی (ترکی) تکلم می‌نمایند. شغل اصلی اهالی کلات کشاورزی است و کارگری و دامداری نیز در کنار زراعت در روستا رایج می‌باشد. در بیشتر مزارع کشت بصورت دیم انجام می‌گیرد و بخشی از زمین‌ها که به آب رودخانه دسترسی دارند، به نهالکاری و کشت درختان میوه اختصاص یافته‌اند. محصول اصلی مزارع، گندم و جو و جبوبات است که از این میان تنها تولید حبوبات مازاد بر مصرف اهالی بوده و به فروش می‌رسد.

دامداری در کلات چندان رواج ندارد و دام‌های موجود که شامل ۱۰۰ راس گوسفند و ۶۰ راس گاو می‌باشند، صرفا به منظور تامین گوشت و لبنیات مصرفی روستا نگهداری می‌شوند. کارگری در شهرهای اطراف و معادن نزدیک روستا، و همچنین بافت قالی و قالیچه، از دیگر منابع درآمد اهالی کلات بشمار آمده و بیش از۳۰ درصد از خانوارها به این کار اشتغال دارند. دارهای قالی بصورت هوایی بوده و در بعضی از

خانه‌ها کارگاه‌های کوچکی وجود دارد که به تولید فرش‌های زیبا می‌پردازند. زنان و دختران روستایی به صورت دسته جمعی در کار بافت قالی شرکت کرده و از این طریق درآمد قابل توجهی کسب می‌نمایند.

روستای کلات دارای آب آشامیدنی بهداشتی بوده که منبع تامین آن، آب چشمه‌ای است که از طریق شبکه لوله‌کشی به معابر و کوچه‌ها راه یافته و مورد استفاده اهالی قرار می‌گیرد. روشنایی برق کلات نیز از طریق شبکه برق سراسری تامین می‌گردد. این روستا دارای یک حمام ۶ دوشه، یک دبستان، یک مسجد، یک شرکت تعاونی مصرف، ۳ آسیاب آرد و چندین مغازه خرده فروشی است که انجام خدمات مربوطه را بر عهده دارند. روستای کلات فاقد درمانگاه یا خانه بهداشت است و روستائیان برای انجام امور درمانی خود باید به شهر مراجعه کنند.

روستای کلات یکی از روستاهای قدیمی منطقه اسفراین بوده و هسته اولیه و بافت قدیمی آن در قسمت شمالی بافت فعلی روستا واقع شده است. بدلیل استقرار روستا بر دامنه تپه‌های مجاور، بافت روستا پلکانی و در نگاه اول تا حدودی متراکم به نظر می‌رسد. مسیل اصلی روستا به همراه سیل بند احداث شده در مجاورت آن، بافت روستا را به دو بخش تقسیم کرده است. در کنار سیل بند، یک مسیر ارتباطی قرار دارد که معبر عمده روستا نیز به شمار می‌رود. بیشتر اماکن عمومی و خدماتی کلات در کنار مدخل این راه ارتباطی ساخته شده‌اند. بافت روستا نسبتا متراکم است که در قسمت‌های قدیمی ، میزان این تراکم بیشتر به نظر می‌رسد.

خانواده‌های کلاتی عموما در واحدهای مسکونی مستقل زندگی می‌کنند وزندگی مشترک در خانواده‌های این روستا کمتر دیده می‌شود. گسترش خانه‌ها در ارتفاع صورت می‌گیرد و بدین ترتیب بیشتر واحدهای مسکونی در دو طبقه ساخته شده‌اند. طبقه زیرین خانه اغلب به فضای نگهداری دام و انبارها اختصاص دارد و طبقه فوقانی محل زندگی و انجام امور زندگانی می‌باشد.

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/kalatkand2

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%D9%8A+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%86%D8%B4%D9%8A%D9%86+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+-+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%8A+%D9%83%D9%84%D8%A7%D8%AA+%D8%B4%D9%87%D8%B1%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86+%D8%A7%D8%B3%D9%81%D8%B1%D8%A7%D9%8A%D9%86-22356.html

روستای تورک نشین کلاته فیروزه

در مسیر شیروان به سوی شمال و در امتداد یکی از شاخه‌های اصلی رود اترک بنام قلجق، روستایی کوچک بنام کلاته فیروزه قرار دارد. روستاهای همجوار کلاته فیروزه که در مسیر راه شیروان به این روستا واقع شده‌اند عبارتند از خانلیق، محمد علی خان و قلجق و مجموع طول این مسیر به ۲۱ کیلومتر بالغ می‌گردد.

قسمت شرقی و غربی روستا به وسیله ارتفاعاتی که بیش از ۲۶۰۰ متر ارتفاع دارند محصور شده است. بدلیل وجود این ارتفاعات، آب و هوای کلاته فیروزه در تابستان خنک و معتدل و در زمستان بسیار سرد می‌باشد. ریزش برف زمستانی یخبندان طولانی را به همراه دارد و حتی در بعضی ایام سال، موجب مسدود شدن راه ارتباطی روستا می‌گردد.

در کلاته فیروزه ۳۲ خانوار از نژاد ترک خراسانی که از سه طایفه اصلی تشکیل می‌شوند، سکونت دارند. مذهب این مردم شیعه و شغل اصلی آنان کشاورزی می‌باشد. علیرغم آنکه رودخانه قلجق از نزدیکی روستا می‌گذرد، ولی بیشتر زمین‌های زراعی بصورت دیم کشت می‌شوند. البته مقدار کمی هم زمین آبی وجود دارد که آبیاری آنها با استفاده از یک چاه آب و پمپاژ آب رودخانه قلجق صورت می‌گیرد. مشکل اصلی که موجب عدم استفاده از آب رودخانه قلجق گردیده، سوار نبودن آب این رودخانه به مزارع روستاست که بکارگیری موتور پمپ را ضروری ساخته است.

تولیدات عمده روستا، گندم، جو و چغندر است و آن عده از اهالی که فاقد زمین بوده یا دارای مزرعه کوچک هستند، گندم و جو مورد نیازشان را از روستاهای مجاور خریداری می‌نمایند. در کلاته فیروزه تعدادی باغ هم وجود دارد که اگر چه از وسعت زیادی برخوردار نیستند، ولی در آنها انگور، سیب و گردو بعمل می‌آید. در زمین‌های آبی روستا در حد رفع نیاز داخلی صیفی کاری نیز انجام می‌گیرد.

دامداری پس از کشاورزی، بعنوان معیشت دوم روستا معمول است. تقریبا در تمامی خانه‌های کلاته فیروزه برای استفاده از مواد لبنی و گوشت مورد نیاز، از تعدادی گوسفند و گاو نگهداری بعمل می‌آید و در بعضی از خانه‌ها فضاهای دامی بیش از نیمی از زیر بنای خانه را اشغال نموده‌اند. مجموع احشام روستا به رقمی حدود ۱۷۰۰ راس بالغ می‌شود که در ایام گرم سال، برای استفاده از مراتع اطراف کلاته فیروزه به خارج از روستا و کوهستان‌های مجاور برده می‌شوند. در زمستان این دام‌ها در آغل‌های داخل منازل به صورت دستخور مورد تعلیف قرار می‌گیرند.

آب آشامیدنی کلاته فیروزه که لوله کشی است، بوسیله یک لوله بزرگ از روستای قلجق به منبع روستا منتقل می‌گردد و سپس در اختیار روستائیان قرار می‌گیرد. اخیرا به دلیل وقوع سیل و آسیب دیدن لوله‌های ارتباطی، جریان آب روستا قطع شده و مردم به ناچار، همچون گذشته‌های دور، آب آشامیدنی خود را از تنها چشمه روستا تامین می‌کنند. کلاته فیروزه فاقد برق بوده و تاسیسات عمومی آن شامل دبستان ابتدایی،

مسجد و چند مغازه کوچک است. روستاییان برای استفاده از خدمات درمانی و حتی استحمام ناچارند به شهر شیروان و یا روستای قلجق مراجعه نمایند.

واحدهای مسکونی روستای کلاته فیروزه در حد ارتفاعات مجاور روستا در شرق و رودخانه واقع در غرب روستا، بر زمینی نسبتا شیبدار بنا شده‌اند.

بخش‌های مسکونی روستا که بافتی نسبتا متراکم دارند، توسط چند کوچه شرقی – غربی به محوطه ورودی روستا مرتبط می‌شوند. در اطراف این محوطه بناهای عمومی اصلی روستا شامل دبستان و مسجد قرار دارند. در نزدیکی مدخل روستا و بر فراز تپه‌ای نه چندان مرتفع، امامزاده‌ای قرار گرفته که در بدو ورود به روستا، توجه بیننده را به خود جلب می‌نماید. خانه‌های کلاته فیروزه در یک طبقه بنا شده و مصالح ساخت دیوار چینه‌ای که با استفاده از گل بنا می‌شود، در فضاهایی همچون طویله، انبار، کاهدان و آشپزخانه معمول ساخته شده از چوب سپیدار بنا می‌شوند. خانه‌های قدیمی کلاته فیروزه معمولا فاقد پنجره خانه‌ها اکثرا چوبی بوده و استفاده از در و پنجره‌های فلزی در سال‌های اخیر معمول شده‌است.

تمامی واحدهای مسکونی حیاط دراند و ایوان نیز از فضاهای اصلی و مهم خانه بشمار می‌رود. روستائیان جهت گسترش خانه‌های خود، با کمبود زمین مواجه نیستند و به همین دلیل بعضی از واحدهای مسکونی از وسعت قابل توجهی برخوردارند. در بعضی از خانه‌ها قسمت دامی از فضای مسکونی به طور کلی جدا شده و حیاط دامی به همراه فضاهایی چون طویله و کاهدان، بخش مستقلی از خانه را تشکیل می‌دهد.

اندود سطوح خارجی دیوارها معمولا کاهگل است و در اندود پشت بام‌ها برای جلوگیری از نفوذ رطوبت گل سفید رنگی بکار می‌رود. این گل که از ۲ کیلومتری کلاته فیروز آورده می‌شود، در مقابل نفوذ آب باران مقاوم است و بعلاوه از آن در سفید کردن سطوح داخلی اتاق‌ها نیز استفاده می‌شود. به این منظور معمولا پس از اندود کردن دیوارها با کاهگل، مقداری از این خاک سفید رنگ را با آب رقیق نموده و با استفاده از جارو، تمامی سطوح دیوار را با این محلول دوغاب شکل می‌پوشانند. کرسی چینی در خانه‌های روستا معمول نیست و به همین دلیل پای اغلب دیوارها در اثر شوره آسیب دیده است. به همین دلیل برای جلوگیری از بروز این مسئله در واحدهای مسکونی جدید کرسی چینی با استفاده از سنگ انجام می‌گردد.

حیاط بسیاری از خانه‌های کلاته فیروزه نسبتا وسیع است و در برخی موارد در کنار آن حیاط دامی نیز قرار دارد.

ترکیب رایج خانه‌های کلاته فیروزه شامل یک دالان مرکزی و یا به عبارتی ایوان است که در طرفین آن دو اتاق جای گرفته‌اند.

در نزدیکی روستای کلاته فیروزه و در کنار راه ارتباطی آن، بنای امامزاده‌ای به چشم می‌خورد.

منبع: الگوی مسکن روستایی، پژوهشی در معماری روستایی استان خراسان، مهران علی الحسابی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/kalateyefiruze2

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%D9%8A+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%86%D8%B4%D9%8A%D9%86+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+-+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%8A+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%86%D8%B4%D9%8A%D9%86+%D9%83%D9%84%D8%A7%D8%AA%D9%87+%D9%81%D9%8A%D8%B1%D9%88%D8%B2%D9%87-22357.html

معرفی روستاهای تورک نشین خراسان –روستای تنگه ترکمن

سه شنبه ۲۲ فروردین ۱۳۹۱

خوراسان تورک‌لری – ترک‌های خراسان :

معرفی روستاهای تورک نشین خراسان –روستای تنگه ترکمن

دهکده تنگ ترکمن از توابع دهستان نخودلو و جزئ بخش جرگلان شهرستان بجنورد است. تنگ ترکمن در ۱۱۰ کیلومتری شمال غربی بجنورد، و بر سر راه شهر راز، مرکز بخش جرگلان واقع شده است.

تنگ ترکمن در منطقه‌ای کوهستانی واقع شده است و در رشته ارتفاعات، شمال و جنوب آنرا محدود کرده‌اند که رشته کوه شمالی مرتفع‌تر بوده و به کوههای مرزی ایران و شوروی می‌پیوندد. از میان روستا جاده‌ای می‌گذرد که بسوی راز و جرگلان امتداد می‌یابد. جنوب، شرق و غرب واحدهای مسکونی را مزارع و باغات فرا گرفته‌اند و رودخانه نیز از میان مزارع جنوبی روستا جریان دارد.

آب و هوای این منطقه که جزئ اقلیم معتدل کوهستانی محسوب می‌شود، ملایم است. تابستان‌های خنک و زمستان‌های بسیار سرد از مشخصه‌های این اقلیم است. بارش برف در بعضی از سال‌ها چنان شدید است که جاده ارتباطی روستا را برای مدتی مسدود می‌نماید.

در حاشیه راه ارتباطی تنگ ترکمن، جنگلهای ارس وجود دارند که تا چند سال پیش انبوه و پر درخت بوده‌اند. ولی بدلیل استفاده بی‌رویه مردم از درختان، این طبیعت زیبا که لازمه حیاط جانداران این منطقه می‌باشد، در حال نابودی است.

در روستای تنگ ترکمن ۱۸۰ خانوار متشکل از سه طایفه اصلی از تیره گوکلان سکونت دارند. اهالی همگی از نژاد ترکمن و اهل سنت می‌باشند و به زبان ترکمنی تکلم می‌کنند. شغل این مردم کشاورزی وباغداری می‌باشد و مهمترین محصولات زراعی، گندم و جو است که بیشتر به صورت آبی کشت می‌شود. البته در مزارعی که به آب رودخانه دسترسی ندارند، دیم کاری انجام می‌گیرد. مالکیت اراضی کشاورزی بصورت خرده مالکی است و اغلب خانواده‌ها علاوه بر زمین مزروعی، قطعه زمینی مشجر بعنوان باغ در مجاورت منزل خود دارند. این باغات که درمقایسه با اراضی کشاورزی، مساحت کمی را بخود اختصاص داده‌اند، عمدتا در مجاورت رودخانه قرار دارند. چگونگی حفظ ومراقبت از باغ و ارتباط خاص باغداران با خانه‌های مسکونیشان سبب شده است که خانه‌های آنان نزدیک باغات و در مواردی با آنها همجوار باشد.

پس از کشاورزی و باغداری، دامداری و قالی بافی نیز نقش مهمی در زندگی مردم این روستا دارد. در تنگ ترکمن ۵ تا ۶ کله بزرگ گوسفند وجود دارد که دام‌های اهالی را در خود جای داده‌اند. هر خانوار بطور متوسط ۵۰ تا ۱۰۰ راس گوسفند دارد. در فصول بهار و تابستان گله‌های گوسفندان برای چرا به مراتع و کوهستان‌های اطراف روستا برده می‌شوند. ولی زمستان‌ها آنها را در آغل و طویله‌های داخل خانه‌ها نگهداری می‌کنند.

از سوی دیگر زنان هنرمند ترکمن در خانه‌های خود قالی، قالیچه و پشتی‌های زیبایی می‌بافند که علاوه بر رفع نیازهای داخلی خانواده، برای فروش به نقاط دیگر عرضه می‌شود.
آب آشامیدنی تنگ ترکمن از تنها چشمه روستا تامین می‌شود و روستا فاقد شبکه آب لوله کشی است. بنابراین هر خانواده مجبور است آب آشامیدنی مورد نیاز خود را از محل چشمه تا خانه حمل و به ظروف و بشکه‌های مختلف منتقل نماید. در تنگ ترکمن یک مسجد، یک مدرسه، شرکت تعاونی، شعبه نفت، چندین مغازه خرده فروشی و نیز پاسگاه ژاندرمری وجود دارد.
در میانه بافت تنگ ترکمن یک رشته تپه سنگلاخی وجود دارد و ساختمان‌های روستا در دامنه جنوبی این تپه و مشرف بر مزارع بنا شده‌اند. تعداد کمی از خانه‌ها نیز در دامنه شمالی این تپه جای گرفته‌اند. بافت روستا تا حدودی پراکنده و نامنظم به نظر می‌رسد. ولی شکل کلی آن به صورت خطی و در امتداد معبر اصلی ده استقرار یافته، بخوبی مشهود است. خانه‌های قسمت مرکزی روستا از قدمت بیشتری برخوردارند.
اغلب خانه‌های روستای تنگ ترکمن دارای اتاق‌های متعدد و نسبتا زیادی هستند که محل زندگی چندین خانوار است. روابط نزدیک مردم ترکمن و نوع پیوندهای عشیرتی سبب شده است که چندین خانوار خویشاوند در کنار یکدیگر و در اتاق‌های مختلف یک خانه سکونت کنند و یا چندین واحد مسکونی مجزا را درکنار حیاطی مشترک برپا سازند. در مجاورت اتاق‌های متعدد این خانه‌ها ایوانی طویل گسترده شده است که فضایی سرپوشیده و محفوظ از بارش باران و تابش آفتاب را که در این منطقه حائز اهمیت می‌باشد، بوجود آورده است.
مصالح عمده بکار رفته در خانه‌ها خشت و تا حدودی سنگ است و سقف صاف آنها را با تیرهای چوبی می‌پوشانند. بدلیل نزدیکی روستا با جنگل‌های ارس، چوب این درخت که بسیار مقاوم و محکم است در خانه‌های قدیمی روستا به فراوانی بکار گرفته شده‌است. ستون‌های چوبی و تیرهای حمال سقف و پرواز که روی تیر را می‌پوشاند، همگی با استفاده از چوب این درخت ساخته شده‌اند. ولی استفاده بی‌رویه از جنگل‌ها، قسمت عمده آنها را از میان برده و قسمت‌های باقیمانده که شامل جنگل‌های تنک می‌باشد، تحت حفاظت قرار دارند. بنابراین در حال حاضر بجای چوب ارس، از چوب سپیدار و درختان باغات برای این منظور استفاده می‌شود.
همانطور که اشاره شد، بدلیل روابط خاص اجتماعی ترکمن‌ها، معمولا پسران خانواده پس از ازدواج در خانه پدری سکونت می‌کنند و با ساختن یک یا دو اتاق دیگر در کنار اتاق‌های قبلی، زندگی خانوار جدید آغاز می‌شود. بهمین دلیل اغلب خانه‌های روستا شکل مستطیل طویلی را پیدا نموده‌اند که در راستای یک ضلع آن ایوان قرار گرفته است.
خانه‌های روستای تنگ ترکمن اغلب دو طبقه‌اند که طبقه پایین به فضاهای جنبی نظیر طویله، انبار، کاهدان و نظیر آن اختصاص یافته است و قسمت‌های مسکونی خانه در طبقه فوقانی قرار دارد. ایوان، اتاق‌های

مختلف، آشپزخانه و اتاق میهمان از فضاهای سکونتی خانه محسوب می‌شوند. قالی بافی که از فعالیت‌های مهم زنان ترکمن است. در داخل خانه و در قسمتی از یکی از اتاقها انجام می‌شود که در اغلب ایام سال، بجز اوقات بسیار گرم آن ادامه می‌یابد. فضای پخت و پز و آشپزخانه در بعضی موارد فضای مستقلی نیست و زنان در گوشه‌ای از ایوان و یا یکی از اتاق‌ها به طبخ غذا می‌پردازند.

بیشتر واحدهای مسکونی دارای کرسی چینی هستند که با استفاده از سنگ ساخته می‌شوند و خانه‌های یک طبقه نیز اغلب بر روی سکویی به ارتفاع یک تا دو متر قرار دارند. سطوح خارجی دیوارها و بام خانه‌ها عمدتا با کاهگل اندود شده‌اند و در داخل اتاق‌ها علاوه بر کاهگل، از گل سفید و گچ نیز استفاده می‌کنند.

خانه‌ها دارای مستراح هستند. ولی بدلیل تعدد خانوار در داخل هر واحد مسکونی، مستراح‌ها بطور مشترک مورد استفاده قرار می‌گیرند. فاضلاب مستراح‌ها از طریق چاه دفع می‌شود.

سوخت تنورها و اجاق‌های خوراک‌پزی بیشتر هیزم است. برای گرم کردن اتاق‌ها نیز از ذغال چوب و نفت استفاده می‌شود.

منبع: الگوی مسکن روستایی، پژوهشی در معماری روستایی استان خراسان، مهران علی الحسابی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

http://sites.google.com/site/wwwinsanchiliq/tangeyetorkman

http://xorasanturk.arzublog.com/post-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%D9%8A+%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A+%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%83+%D9%86%D8%B4%D9%8A%D9%86+%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86+-%D8%B1%D9%88%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%8A+%D8%AA%D9%86%DA%AF%D9%87+%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%85%D9%86-22359.html